Røgen - Farre Lokalhistoriske Forening

Aarsskrift 2017

2. Del

Røgen Farre Lokalhistoriske Forening har lokaler på 1. etage i Farre Forsamlingshus på Vandværksvej i Farre .

Mail: rfarkiv@gmail.com

ARKIVET HOLDER ÅBENT fra kl. 19-21
den 2. mandag i måneden, og ellers efter aftale.

Formand:	Lars Hegndal Mail: lfh@medieskolerne.dk (indtil 1/8 2018)	21 43 74 06
Næstformand/ referent:	Ulla Petersdatter Eriksen Mail: hundenmirke@gmail.com	21 27 67 82
Sekretær/ Redaktør:	Birgit Bach Mail: tagebach@adslhome.dk	21 84 09 45
Kasserer:	Peter Schouborg Mail: schouborg@hgfhammel.dk	60 83 52 88
Bestyrelses medlem:	Ole Jensen Mail: veragreve@gefiber.dk	86 96 81 61
	Niels Byriel Mail: nielsbyriel@gmail.com	30 69 56 66
	Brian Due Mail: mxm@sol.dk	28 11 99 69
	Mikael Thau Mail: mikael.thau@gmail.com	26 22 81 46
Suppleanter:	Viggo Egeriis Lauritzen	86 87 13 29
	Ella Hansen Mail: farreturist@gefiber.dk	86 96 80 03
Revisor:	Ella Hansen og Viggo Jensen Røgen	

Eventuelle besøgende uden for åbningstiden, er velkommen til at kontakte et af bestyrelsesmedlemmerne. Vi kommer gerne og åbner.

Familien Bak i Røgen

Af Lars Hegndal

Familien Bak i Røgen skriver deres historie langt tilbage i sognet. Det er en familie med mange forgreninger og som kunne fylde adskillige årsskrifter, hvis man skulle beskrive alle familiens medlemmer og de gårde, der har været i familiens eje.

Denne artikel vil kaste lys på en del af familien - i et kommende årsskrift vil andre grene af familien blive omtalt.

Jeg har valgt at begynde med Niels Jensen Bak, der blev født i 1717 i Grølsted, Skorup sogn, og som døde i 1774 i Tvilum sogn. Han var et såkaldt uægte barn, da hans forældre ikke var gift. Moderen hed Inger Nielsdatter Krog og faderen Jens Pedersen. Forældrene blev efterfølgende "publice absolveret" i kirken, hvilket vil sige, at de fik kirkens tilgivelse efter at være blevet offentligt fremstillet ved en gudstjeneste og havde bekendt deres synd.

Niels Jensen Bak fik navn efter Bak-gården i Truust. Han blev gift den 23. juni 1743 i Tvilum med Abigael Michelsdatter (f. o. 1715 i Kolding, d. i januar 1762 i Truust).

De fik sønnen Jens Nielsen Bak, f. 3-2 1744 i Truust (d. 29-5 1810 i Oustrup). Jens Nielsen Bak blev gift med Margrethe Jensdatter Leth, der blev født i 1754 i Oustrup, Røgen sogn (d. 9-3 1811 i Oustrup).

Hermed er Bak-familien etableret i Oustrup. Nærmere bestemt Oustrup-gården.

Oustrup-gården - senere Oustrup-gårdene - fortjener en selvstændig artikel. Det er en lang og meget interessant historie, som det ville fylde for meget at gå i detaljer med her.
Derfor blot nogle få oplysninger - så må en en artikel i et efterfølgende årsskrift gå mere til bunds i disse gårdes historie.

Kort efter brylluppet overtager Jens Nielsen Bak fæstet efter sin svigerfader.
Jens Nielsen Bak og Margrethe Jensdatter Leth får 3 døtre og 2 sønner.
Den ældste søn Jens Jensen Bak overtager fæstet på Oustrupgården. Jens Jensen Bak bliver født d. 6-7 1883. Han bliver gift med Else Marie Nielsdatter, f. 2-9 1783, d. 5-1 1855.
Den anden søn, Niels Jensen Bach, får gård i Nørholm i Dalby.
Læg mærke til at denne gren af familien staves med -ch.

Jens Jensen Bak forbliver fæstebonde til sin død d. 2-7 1845. Hans søn Søren Jensen Bak overtager Oustrup-gården i 1807 og køber den få år efter til selveje.

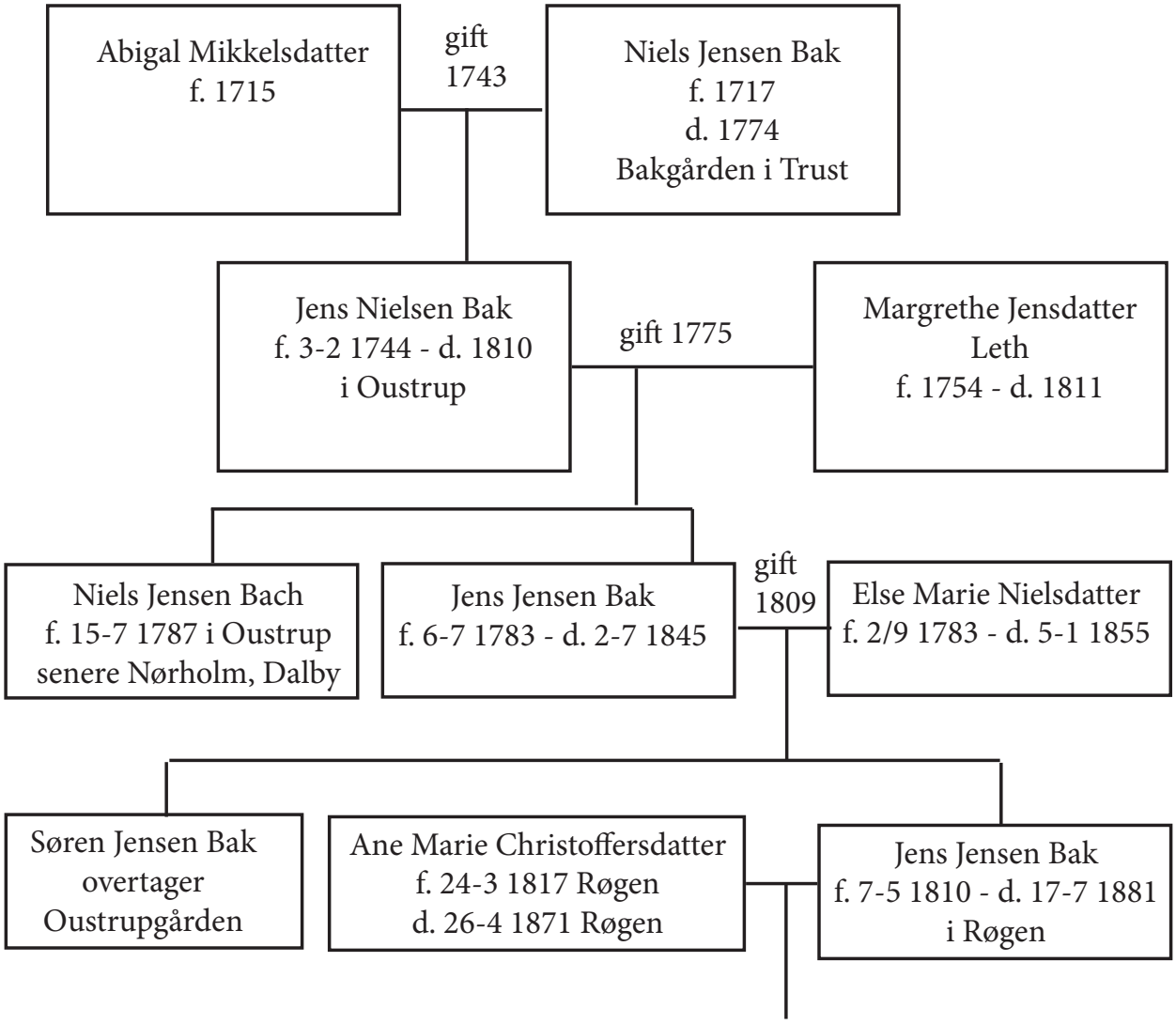

Bak-familiens stamtræ - noget forenklet. For overskuelighedens skyld er ikke alle sønner og døtre med.

Videnskabernes Selskabskort fra 1781. Her ses Oustrup-gården nederst på kortet. Oustrup-gårdens historie kan føres helt tilbage til 1100-tallet, hvor gården hørte ind under Århus bispesæde. Senere brugte Chr. den 4. og Frederik den 3. Ougstrup-slottet, som det blev kaldt, som overnatningssted, når de var på jagt i området-

En anden søn af Jens Jensen Bak og Else Marie Nielsdatter bliver døbt Jens Jensen Bak (for nu at gøre det hele nemmere!). Han er født den 7-5 1810 (d. 17-7 1881 i Røgen). Han erhvervede sig en gård i Røgen. Den lå på den matrikel, hvor den såkaldte "Kalkmøllergård"* idag ligger. Ifølge Bak-familiens slægtsbog var det den gamle præstegård - på gamle kort optræder den som Annexgård til Sporup kirke.

* jeg har valgt at bruge navnet "Kalkmøllergård", selvom det er et navn, der først er kommet til i slutningen af 1990´erne - men så ved de fleste, hvilken ejendom, der er tale om.

Jens Jensen Bak var aktiv i Sogneforstanderskabet (en forløber for Sognerådene) i årene fra omkring 1845 til 1850.

Udsnit af Udskiftningskortet over Røgen fra 1780. Kortet kan ses i den Blå stue i Røgen Forsamlingshus. Kortet viser de sammenlagte marker efter udskiftningen og hvilke gårde de kom til at være ejet af.
Her er beboernes navne også opført - og Nr. 7 er "Spaarup Annexgaard". Det var her Jens Jensen Bak etablerede sig.

Han bliver gift med Ane Marie Christoffersdatter, f. 24-3 1817 i Røgen (d. 26-4 1871 Røgen).
Jens Jensen Bak og Ane Marie Christoffersdatter får 10 børn.

Else Marie Bak, f. 15-3 1841 - d. 7-4 1919 i Tørring
Jens Jensen Bak, f. 24-3 1842 - d. 30-6 1906 i Røgen
Birtha Marie Bak, f. 16-3 1843 - d. 22-2 1925
Niels Jensen Bak, f. 27-3 1844 - d. 25-11 1904
Knud Jensen Bak, f. 24-4 1845 - d. 13-1 1905, Karolinelund
Søren Peder Bak, f. 20-7 1846 - d. 27-4 1847 i Røgen
Søren Peder Bak, f. 9-12 1847 - d. 18-3 1849 i Røgen
Søren Peder Bak, f. 11-4 1849 - d. 1-1 1897 i Røgen
Karl Jensen Bak, f. 27-4 1850 - d. 28-9 1894 i Flensted
Christine Jensen Bak, f. 20-9 1854 i Røgen

Læg mærke til, at der er 3 der hedder Søren Peder - de 2 første dør tidligt, den sidste bliver 48 år gammel.

Mette Kristensen, f. 23-12, 1839 i Vitten.

Jens Jensen Bak, f. 24-3, 1842 i Røgen

Jens Jensen Bak - f. 24. marts 1842.

En af sønnerne (der altså også hedder Jens Jensen Bak - for nu at gøre det hele endnu nemmere), blev gift med Mette Kristensen den 3-3 1871.

Mette Kristensen var enke og født den 23. december 1839 i Vitten. Jens Jensen Bak overtog gården i Vitten ved giftemålet og de drev den, indtil de omkring 1876-77 flyttede til Røgen. Her købte de gården i Røgen ("Kalkmøllergård") af Jens Jensen Baks fader, der boede som aftægtsmand indtil han døde den 17-7 1881. I Folketællingen 1880 står han opført som "Husfaderens fader, der af ham forsørger".

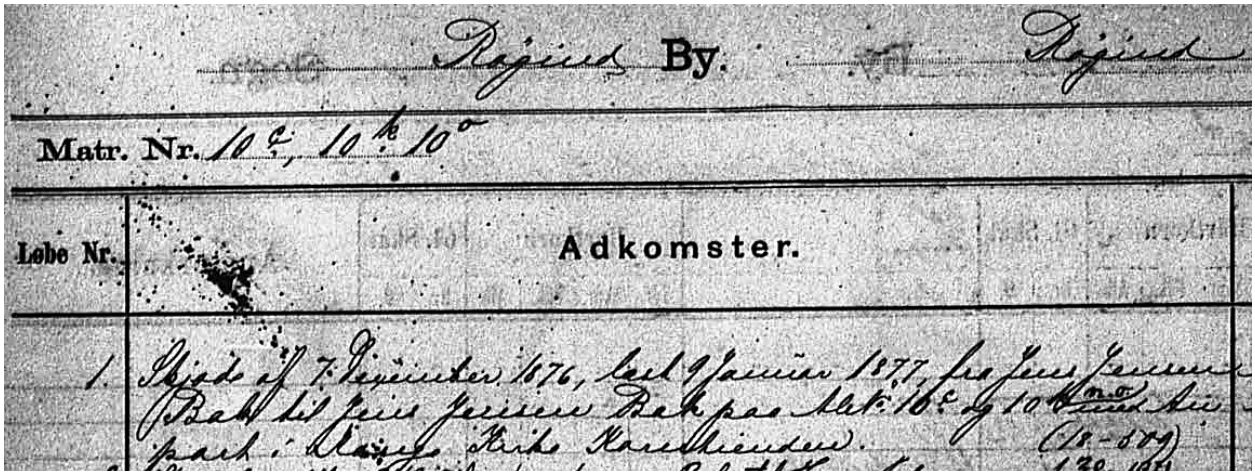
Røgind By. Røgind

Matr. Nr. 10c, 10k 10a

Løbe Nr.	Adkomster.
1.	Skjøde af 7. December 1876, læst 9 Januar 1877, fra Jens Jensen Bak til Jens Jensen Bak paa Matr. 10c og 10k m.o. med Anpart i Kange Kirke Kanthienden. (18-509)

Frijsenborg-Faurskov Birkedommer, Birkedommer, Realregister.
Her ses handelen fra fader til søn. De matrikler, der her er omfattet er dels "Kalkmøllergård" og dels "Bjerrelund" (hvor Ida Brøchner bor).
"1. Skøde af 7. September 1876, læst 9. Januar 1877 fra Jens Jensen Bak til Jens Jensen Bak paa Matr. 10c og 10k og 10a ..."

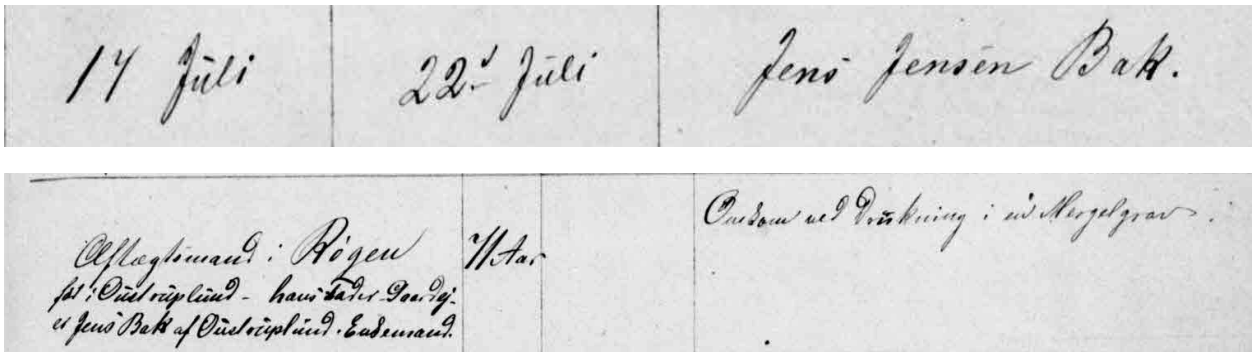
17 Juli | 22. Juli | Jens Jensen Bak.

Aftægtsmand i Røgen født i Oustruplund - hans fader Gaardejer Jens Bak af Oustruplund. Enkemand. | 71 Aar | Omkom ved Drukning i en Mergelgrav.

Røgen kirkebog. Jens Jensen Bak, død den 17. juli 1881 - begravet 22. juli.
Aftægtsmand i Røgen, født i Oustruplund, hans fader gårdejer i Oustruplund - enkemand 71 år. Omkom ved drukning i mergelgrav.

Jens Jensen Bak og Mette Kristensen fik 5 børn

Niels Kristensen Bak - f. 29-3 1872 i Vithen - d. 2-6 1945 i Røgen
Mine Karoline Bak - f. 24-5 1873 i Vithen - d. 17-3 1926 i Voel.
Ane Marie Bak - f. 1-1 1876 i Vithen
Kristine Jensine Bak - f. 24-9 1877 i Røgen
Nielsine Marie Bak - f. 8-11 1878 i Røgen - d. 16-3 1966 i Røgen

Mette Kristensen døde d. 13-9 1886 i Røgen.

Den 27. september 1887 giftede Jens Jensen Bak sig med Ane Kirstine Pedersen (født den 4. juli 1857 i Låsby).

I 1891 blev gården i Røgen - eller en del af den - brudt ned og flyttet ud på marken vest for byen. Formodentlig er stuehuset blevet tilbage, jævnfør kortet på næste side. Den nye gård blev kaldt "Bjerrelund" (hvor Ida Brøchner idag bor). Navnet siges at stamme fra de 3 store gravhøje, der findes på gårdens marker.

Udsnit af Matrikelkort fra 1891
- kaldet Originalkort 2.
Her ses Jens Jensens Baks gård i Røgen.
Gården er beliggende ud til krydset af den nuværende Silkeborgvej og Røgenvej ("Kalkmøllergård").
Som det ses lå landbrugsbygningerne dengang helt ud til vejene - og stuehuset ca. der, hvor det nuværende hus er beliggende.
Det ser ud til at Baks gård har været ganske betydelig.
På næste side ses et større udsnit af samme kort

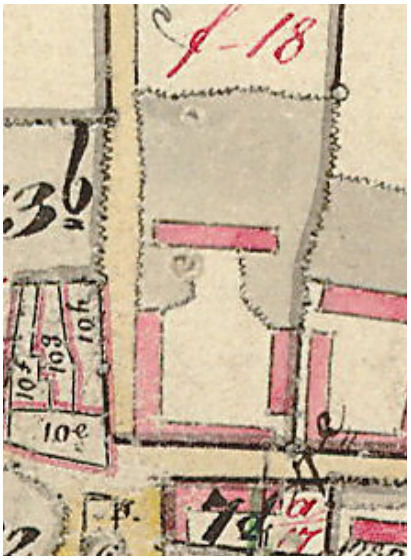

Jens Jensen Bak og og Ane Kirstine Pedersen fik 3 børn

Mette Marie Bak - f. 11-9 1888 i Røgen
Ane Petrea Bak - f. 30-6 1890 i Røgen
Ejner Bak - f. 1894 i Røgen - d. 1894

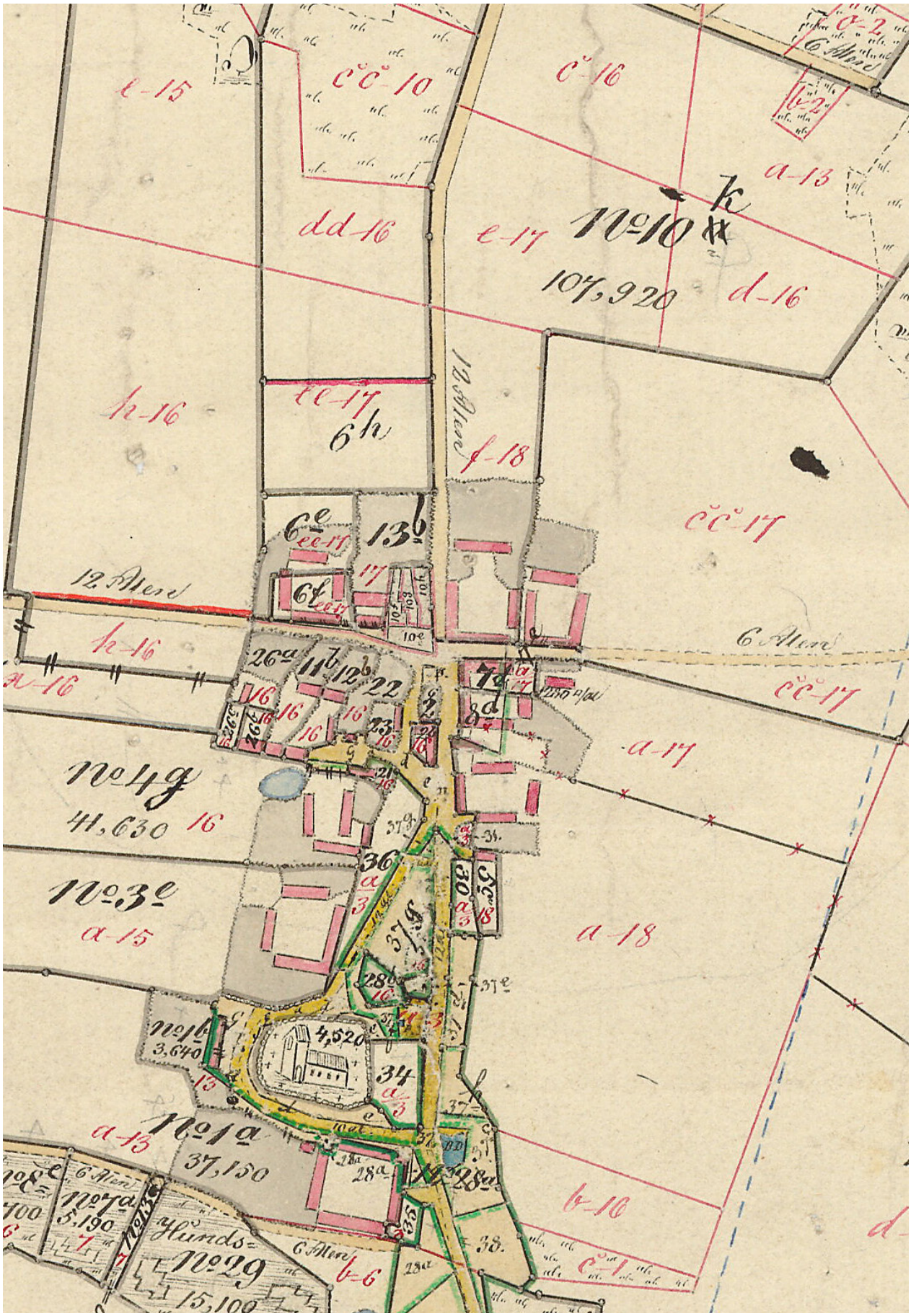
No 10
107,920
No 4g
41,630
No 3e
No 1b
3,640
No 1a
37,150
No 7a
5,190
Hunds-
No 29
15,100
12 Alen
6 Alen
6 Alen
12 Alen
6 Alen
6 Alen
e-15
cc-10
c-16
a-13
dd-16
e-17
d-16
h-16
ee-17
6h
f-18
cc-17
13b
26a
11b
12b
22
7a
8a
a-17
a-18
a-15
36
30
5c
37g
28b
4,520
34
a-13
b-16
b-6
c-1
c-2
b-2

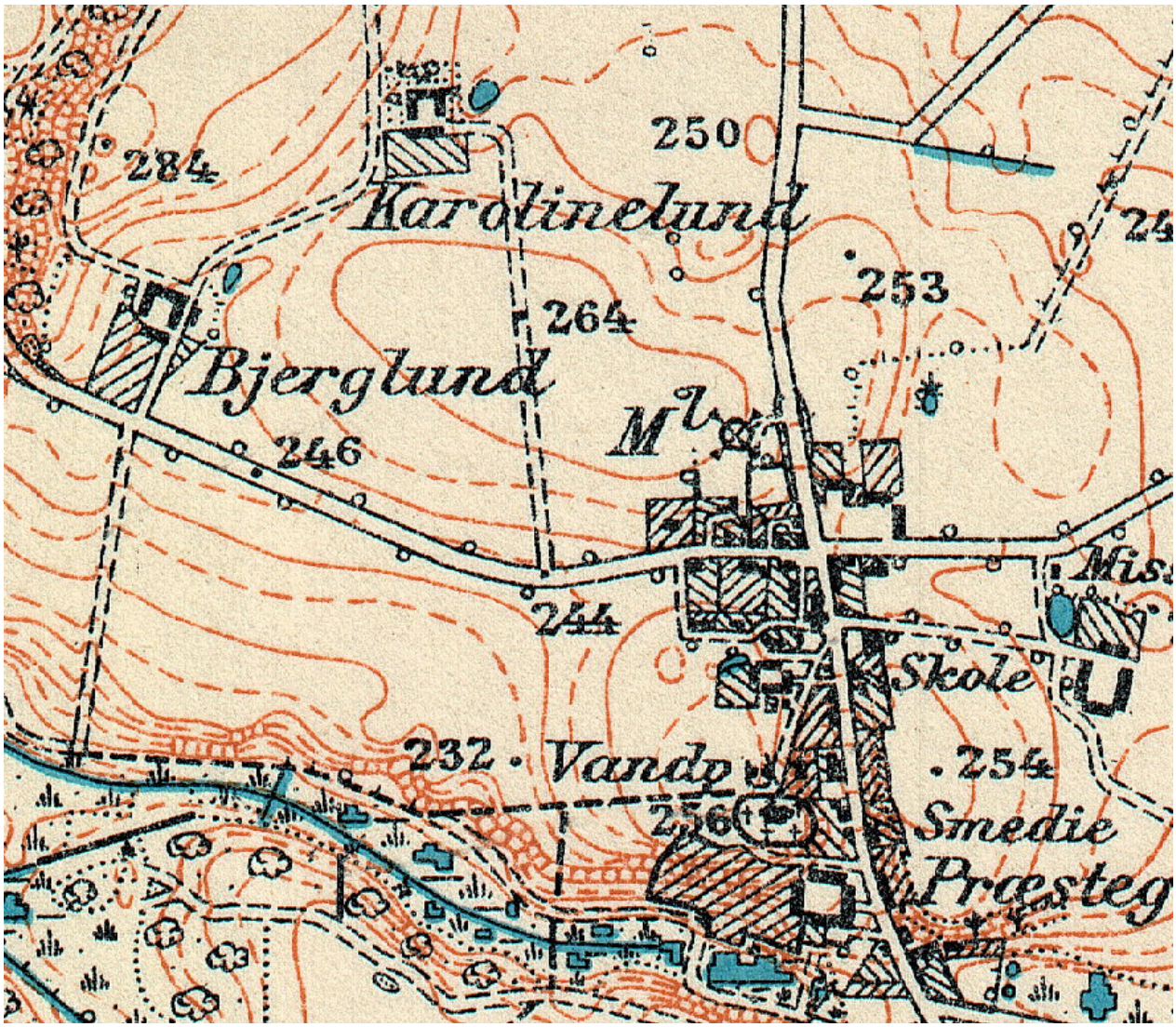

Udsnit af Målebordsblad - målt i 1876, rettet i 1909.
Læg mærke til at gården i Røgen er delvist forsvundet og at "Bjerrelund" (her kaldt "Bjerglund") optræder på kortet. Bemærk ligeledes "Karolinelund", som også spiller en stor rolle i Bak-familiens historie.

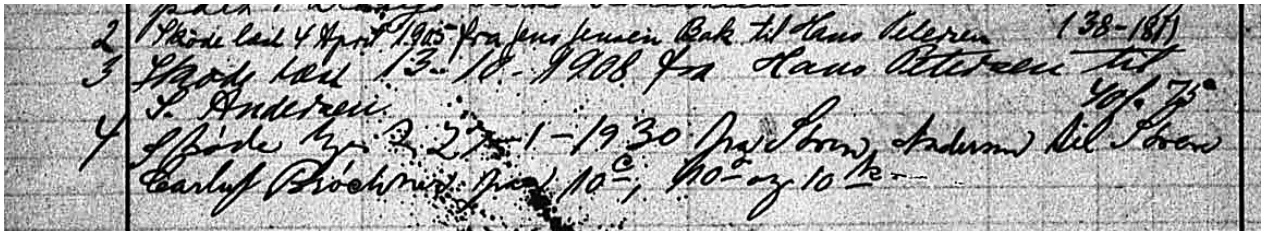

Frijsenborg-Faurskov Birkedommer, Birkedommer, Realregister.
Dette er fortsættelsen af samme dokument, som er vist på en af de foregående sider.
Her fremgår det, at "Bjerrelund" sælges den 4. april 1905 til Hans Petersen.
Et par år efter, i 1908, køber S. Andersen "Bjerrelund" og i 1930 køber Søren Carluf Brøchner så gården. Det vil blive fulgt op i et senere årsskrift.

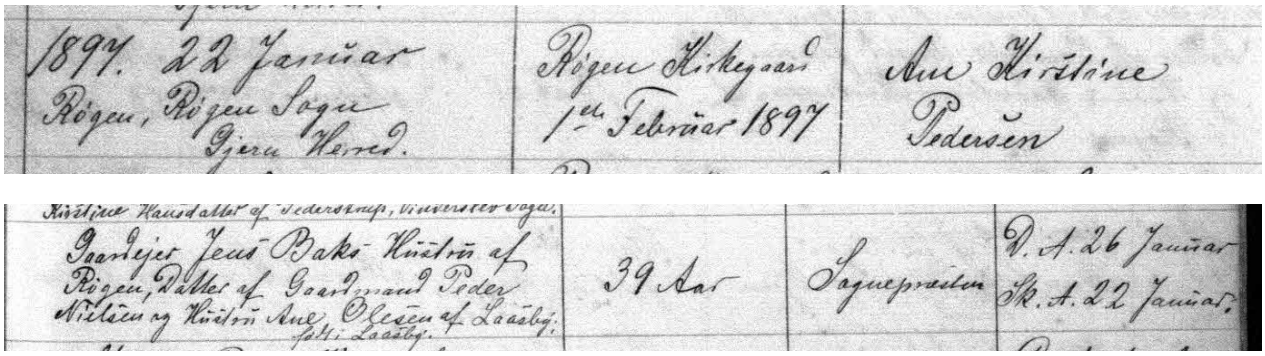
1897. 22 Januar
Rögen, Rögen Sogn
Gjern Herred.
Rögen Kirkegaard
1ste Februar 1897
Ane Kirstine
Pedersen
Gaardejer Jens Baks Hustru af
Rögen, Datter af Gaardmand Peder
Nielsen og Hustru Ane Olesen af Laasbj.
39 Aar
Sognepræsten
D. A. 26 Januar
Sk. A. 22 Januar.

Røgen Kirkebog. Ane Kirstine Pedersen, død den 22. januar, 1897 - 39 år gammel. Begravet den 1. februar.

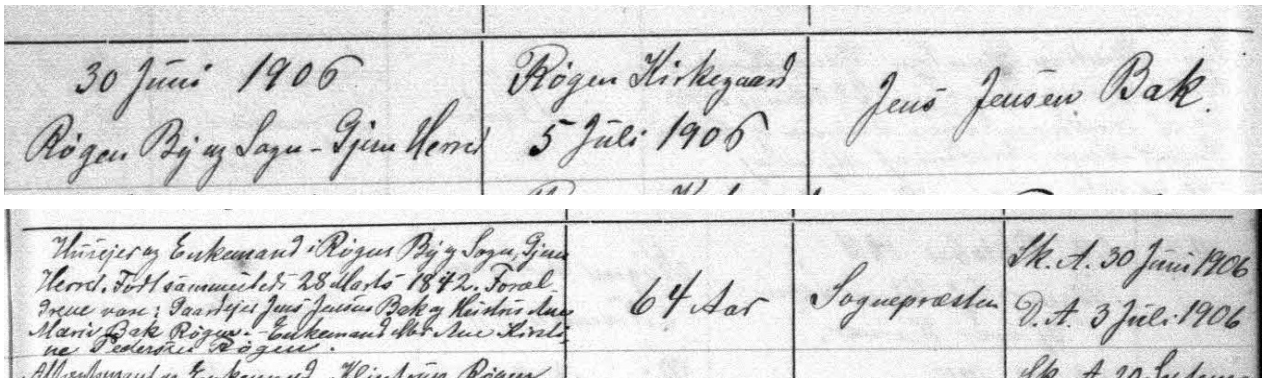
30 Juni 1906
Rögen Bj og Sogn - Gjern Herred
Rögen Kirkegaard
5 Juli 1906
Jens Jensen Bak.
Husejer og Enkemand i Rögen Bj og Sogn, Gjern
Herred. Født sammestedt 28 Marts 1842. Forel
drene vare: Gaardejer Jens Jensen Bak og Hustru Ane
Marie Bak Rögen. - Enkemand efter Ane Kirsti
ne Pedersen Rögen.
64 Aar
Sognepræsten
Sk. A. 30 Juni 1906
D. A. 3 Juli 1906

Røgen Kirkebog. Jens Jensen Bak, død den 30. juni, 1906 - 64 år gammel. Begravet den 5. juli. Husejer og Enkemand i Røgen By og Sogn. Født samme sted 28. marts 1842. Forældrene var: Gaardejer Jens Jensen Bak og Hustru Kirstine Ane Marie Bak, Røgen - Enkemand efter Ane Kirstine Pedersen, Røgen.

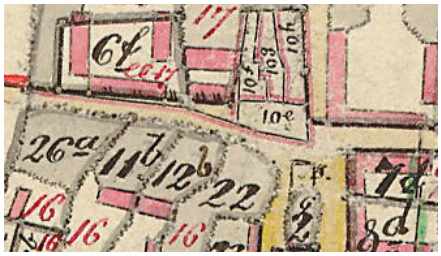

Folketællingen feb. 1906: Matr. 11b, Jens Jensen Bak - Erhverv: Partikulier (= lever af sin formue)
Mette Marie Bak - f. 11-9, 1888 i Røgen - barn, husbestyrerinde.
Jens Jensen Bak tilbragte sit otium i huset på Silkeborgvej 181, som var i familiens eje - se afsnittet om Knud Jensen Bak i det følgende.

Mine Karoline Bak - datter af Mette Kristensen og Jens Jensen Bak. Mine blev født f. 24-5 1873 i Vithen - d. 17-3 1926 i Voel. Hun blev gift 8-11 1900 med Jens Christensen, født 24-8 1874 i Tørring. Efter giftemålet købte han en ejendom i Røgen. Han var desuden mælkekusk og kørte mælk til Klintrup Mejeri.

Spredte historiske nedslag fra midten af 1700-tallet og tiden frem

Historien om Bak-familien valgte jeg at starte i 1700-tallet og det kan derfor være interessant at kigge lidt på, hvad er skete på den tid og i tiden fremover, både i samfundet og i landbruget.

Stavsbåndet blev indført i 1733 og ophævet i 1788. Indtil da havde næsten alle bønder arbejdet som fæstebønder for et gods og måtte ikke forlade deres område uden særlig tilladelse. Med stavnsbåndets ophævelse og de store landboreformer fik den almindelige bonde nye muligheder. Nogle købte sig fri fra godset og etablerede sig som frie bønder.
En væsentlig omvæltning skete med udskiftningen i slutningen af 1700-tallet. Førhen havde bønderne drevet markerne i fællesskab - med udskiftningen blev markerne samlet i store enheder, som tilhørte ejeren eller brugeren. En form for privatisering.
Gårdene lå i landsbyerne, men med udskiftningen begyndte også udflytningen. Det betød at flere og flere flyttede deres gård ud fra landsbyen og ud på den mark, de nu ejede. Udskiftningen i Røgen skete i 1780. En ny bondestand voksede frem.
Som allerede nævnt forblev Jens Jensen Bak (f. 6-7 1783) fæstebonde til sin død d. 2-7 1845. Men sønnerne blev frie bønder og flere flyttede deres gårde ud på marken, som tilfældet er med både "Bjerrelund" og "Karolinelund"

Demokratiet fik også bedre vilkår, både nationalt og lokalt. Sogneforstanderskabet blev etableret i 1841 og virkede indtil 1867, hvorefter man skiftede navn til Sogneråd. Flere fra Bak-familien var aktive heri, f.eks.:
Jens Jensen Bak (f.1810) valgt ind i Sogneforstanderskabet i den 4-12 1844, Søren Nielsen Bak (f. 1829) valgt ind Sognerådet den 16-11 1871 (fra 1872 brandfoged), Knud Jensen Bak (f. 1845) valgt ind 16-11 1871 (fra 1872 Ligsynsmand).

Grundloven af 1849 betød at omkring 15% af befolkningen fik stemmeret. Fruentimmere, fjolser, forbrydere, folkehold (tyende) og fattige havde ingen stemmeret. I 1908 fik kvinder stemmeret til kommunalvalg og med 1915-grundloven stemmeret og valgbarhed til folke- og landstingsvalg.

I 1866 etableredes den første Brugsforening i Thisted. Det siges at være starten på Andelsbevægelsen. Ideen med Brugsforeninger spredte sig over hele landet. I Røgen oprettedes en Brugsforening omkring 1894, den lå på Toustrupvej 14 (hvor Berit og Bent bor idag).

Andelsbevægelsens måske mest tydelige spor findes i de mange mejerier, der skød op overalt i landet.
I Røgen blev det første mejeri startet på Kammergården, senere flyttet til Toustrupvej 25. De var ikke egentlige andelsmejerier, men det var Skytsbjerg Mejeri, der blev opført i 1889.

Røgens første Forsamlingshus

Skytsbjerg Mejeri

Folkehøjskolerne fik stor betydning for højnelsen af den brede befolknings oplysning. I Røgen opførtes en højskole i den Grundtvig/Koldske ånd i 1868 på Toustrupvej - idag Toustrupvej 70. Den fik en kort levetid til 1877. Men i højskolens bygning blev der herefter oprettet en Friskole - der så i 1901 blev til Røgen Forskole.

Røgens første Forsamlingshus blev bygget i 1893. Det skete på initiativ af Jens Kammer og lå i udkanten af byen. Forsamlingshuset betød foredrag, gymnastikforeninger, politiske møder og mange andre aktiviteter.
I 1904 blev Hans Peter Bak valgt til formand for Forsamlinghusets bestyrelse, hvilket han igen blev i 1914.

Røgen Vandværks historie begyndte i 1909. Niels Kristensen Bak var med i den første bestyrelse og var den første der opnåede at fejre 25-års jubilæum - i 1933.
I 1914 blev Hans Peter Knud Bak (f. 1873) indvalgt i bestyrelsen.
I 1940 Jens Bak, og i 1942 Knud Bak.

Knud Jensen Bak, f. den 24. april, 1845 - d. 13-1 1905, "Karolinelund"

Knud Jensen Bak var broder til Jens Jensen Bak.

Knud Jensen Bak

Han blev gift med Karoline Mortensen, født den 19. juli 1849 i Dallerup.
Karoline var først gift med gårdmand Hans Rasmussen. Efter hans død blev hun gift med Knud Jensen Bak.
Knud Jensen Bak og Karoline Mortensen fik 4 børn:

Ane Marie Bak, f. 14-4 1871 i Velling, d. 10-10 1921 i Hammel.
Hans Peter Knud Bak, f. 15-5 1873 i Røgen - d. 8-1 1956 i Røgen.
Kirstine Marie Jensen Bak, f. 5-3 1875 i Røgen - d. 17-4 1893 i Røgen.
Aage Bak, f. 17-7 1887 i Røgen - d. 18-1, 1948 i Røgen.

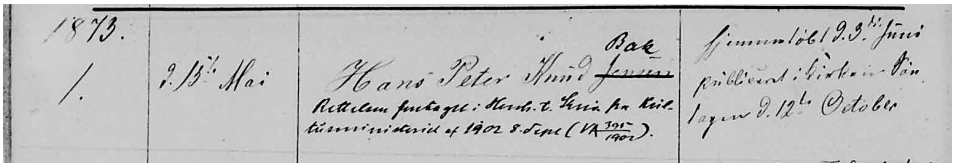

Røgen Kirkebog. 1873. 15. Mai. Hans Peter Knud ~~Jensen~~ Bak, Rettelsen foretaget i Henh. t. Skriv. fra Kultusministeriet af 1902 8. Sept.
Hjemmedøbt 23. juni,publiceret i Kirken Søndagen d. 12. Oktober.
Fra 1902 ophører navnet Jensen i familiens navn.

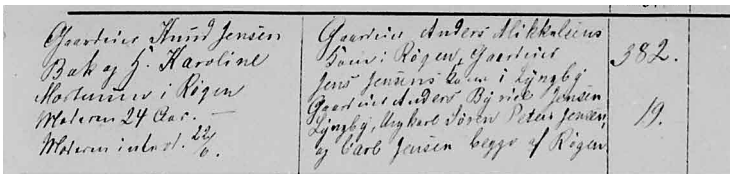

Forældrene:

Gaardejer Knud Jensen Bak og Karoline Mortensen i Røgen, Moderen 24 Aar
Faddere: Gaardejer Anders Mikkelsens ? i Røgen, Gaardejer Jens Jensens ? i Lyngby, Gaardejer Anders Byriel Jensen, Lyngby, Ungkarl Søren Peter Jensen, og Carl Jensen, begge af Røgen

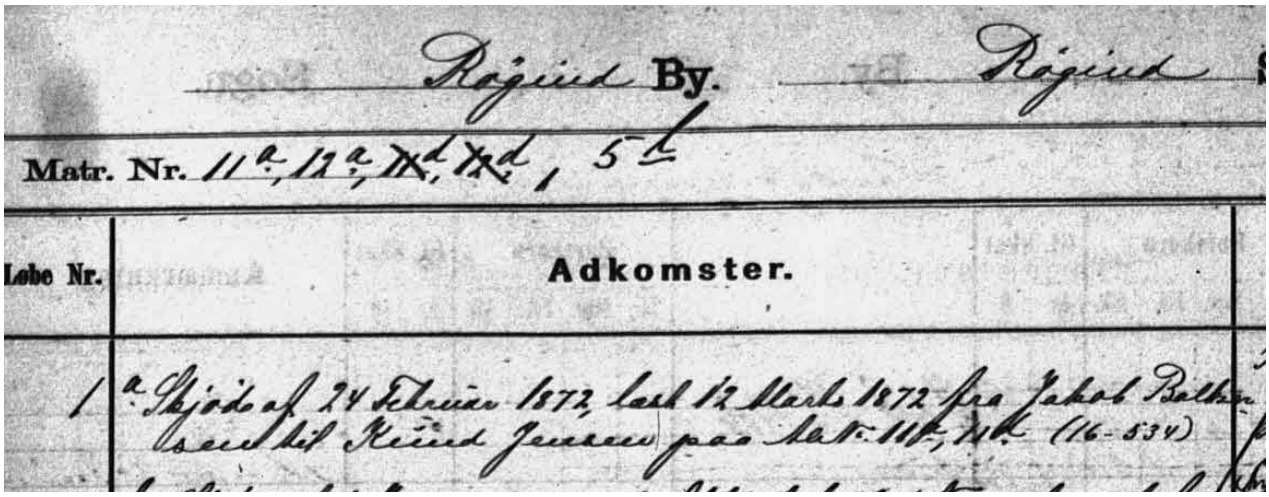
Røgind By. Røgind

Matr. Nr. 11a, 12a, 11d, 11d, 5l

Løbe Nr.	Adkomster.
1	a. Skjøde af 24 Februar 1872, læst 12 Marts 1872 fra Jakob Balthersen til Knud Jensen paa Matr. 11a, 11d. (16-534)

Frijsenborg-Faurskov Birkedommer, Birkedommer, Realregister.
Matrikel 11a, 12a, 5l
Skjøde af 24. Februar 1872, læst 12. Marts 1872 fra Jakob Balthersen til Knud Jensen paa 11a, 11d
På Matrikel 11a byggede Knud Jensen Bak gården "Karolinelund", opkaldt efter hans kone Karoline. Matrikel 12a er beliggende lige ved siden af, som det fremgår af kortet.

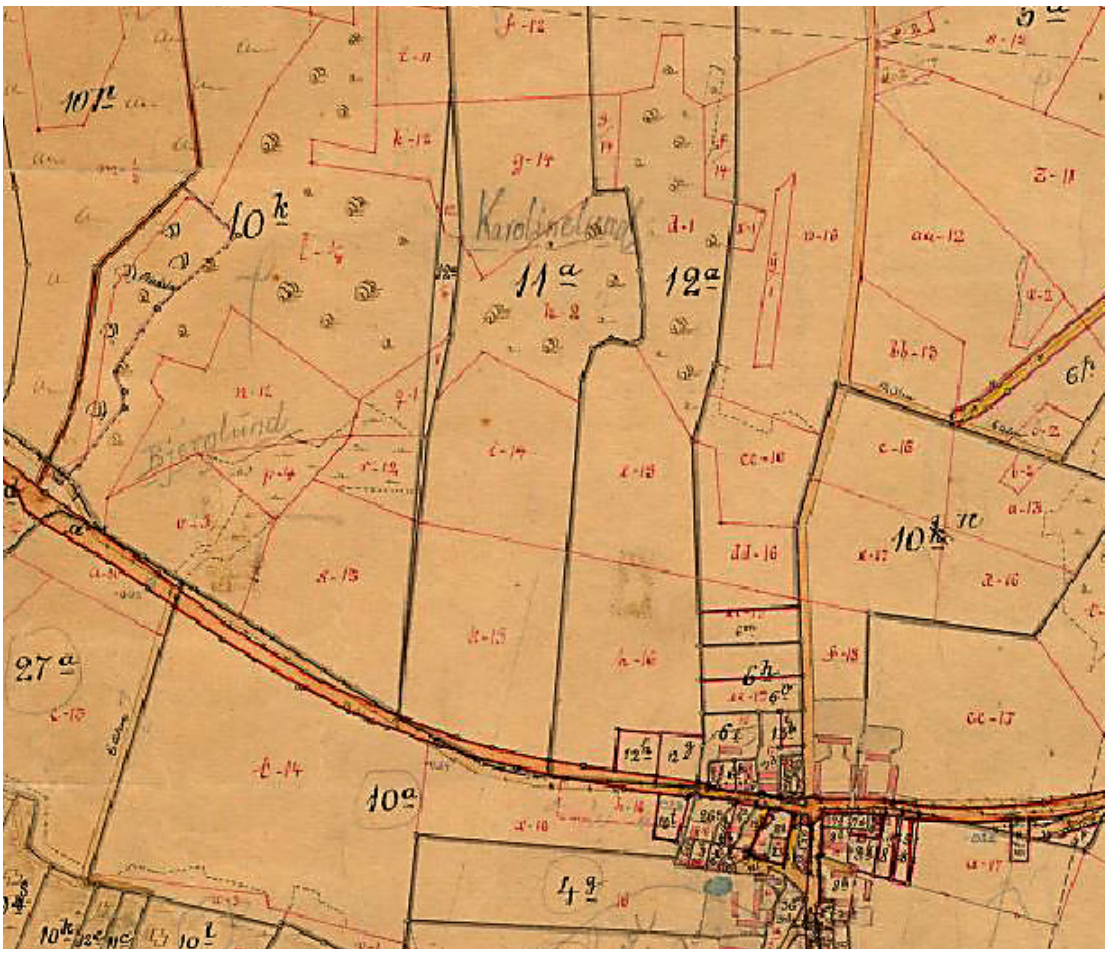

Matrikelkort gældende fra 1891 til 1958. Læg mærke til at navnet "Karolinelund" er tilføjet med blyant - det samme er tilfældet med "Bjerrelund" på matrikel 10k.

Knud Jensen Baks og Karoline Mortensens søn Hans Peter Knud Bak blev gift med Nielsine Marie Bak, datter af Jens Jensen Bak og Mette Kristensen. Hans Peter og Nielsine var således fætter og kusine.
De blev gift den 18. november 1902 i Røgen.

Familiefoto.
Siddende til venstre: Karoline Mortensen med Kristine (f.1903) på skødet.
Stående: Hans Peter Knud Bak (f. 1873) med Knud (f. 1905) på armen.
Siddende til højre: Nielsine Marie Bak (f. 1878) med Asta på skødet (f. 1906)

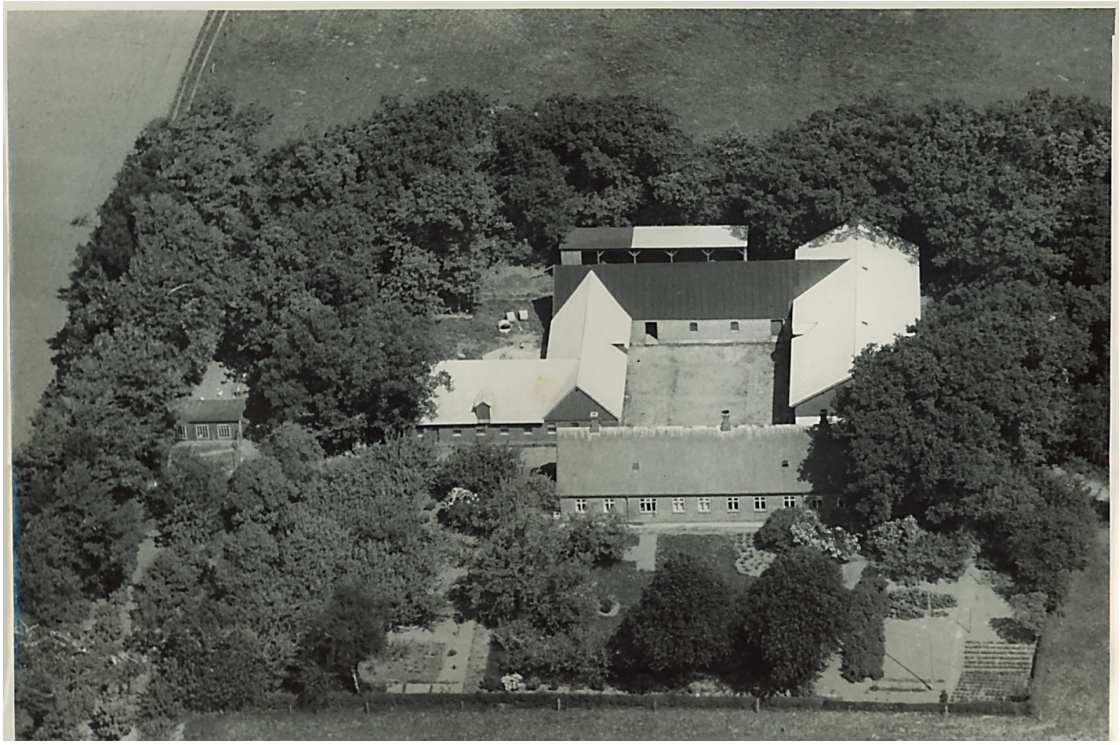

Luftfoto af "Karolinelund" - sådan som gården ser ud idag.
Dengang Knud Jensen Bak byggede "Karolinelund" lå stuehuset mod nord og var opført i bindingsværk. Den nuværende gård er opført i 1873.

Postkort fra Røgen - omkring år 1900.
Det er meget sandsynligt at Knud Jensen Baks første gård lå inde i Røgen på matr. 11b - beliggende der, hvor telefoncentralen senere var, Silkeborvej 181.
Til venstre ses Brugsen.

Hans Peter Knud Bak, f. 15-5 1873 i Røgen - d. 8-1 1956 i Røgen.
Nielsine Marie Bak - f. 8-11 1878 i Røgen - d. 16-3 1966 i Røgen

Hans Peter Knud Bak og Nielsine Bak fik 5 børn:

Kristine Marie Bak, f. 24-10 1903 i Røgen - d. 29-11 1984
Knud Bak, f. 2-4 1905 i Røgen - d. 2-3 1988
Asta Bak, f. 18-3 1906 i Røgen - d.15-5 1991
Olga Mette Bak, f. 27-7 1907 i Røgen - d. 9-10 1976
Jens Bak, f. 5-9 1908 i Røgen - d. 9-12 1997 i Hammel

Hans Peter Knud Bak var aktiv i oprettelsen af en "bytte-bøger-ordning", en slags bibliotek i hovedskolen, hvor man kunne stille bøger man havde læst og tage en anden med sig hjem. Han var ligeledes initiativtager til oprettelsen af en privat hjemmesygeplejerskeordning. Sygeplejersken Lene Marie Pedersen (f. Christensen) blev ansat og virkede i Røgen og omegn.

Nielsine Marie Bak, f. 8-11 1878 i Røgen - d. 16-3 1966 i Røgen
og Hans Peter Knud Bak f. 15-5 1873 i Røgen - d. 8-1 1956 i Røgen.

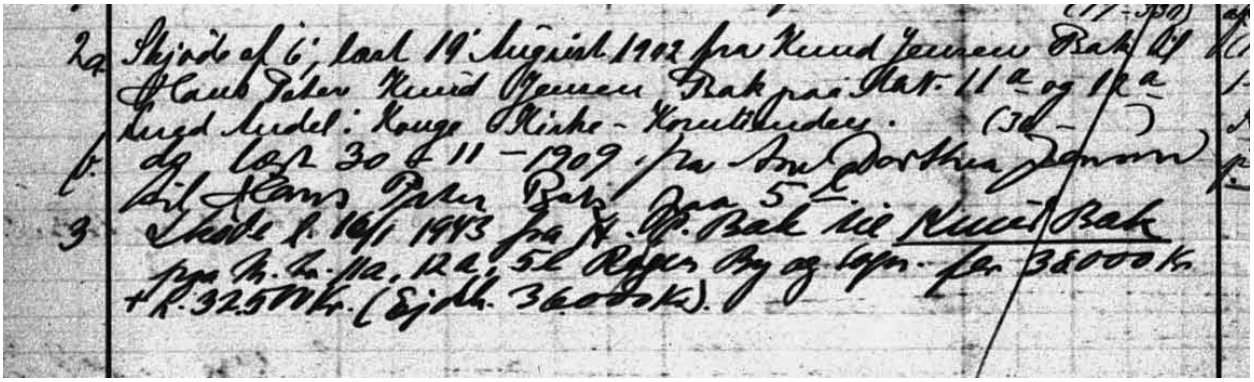

Frijsenborg-Faurskov Birkedommer, Birkedommer, Realregister. Dette er fortsættelsen af samme dokument, som er vist på en af de foregående sider, vedr. Matr. 11a og 12a.

"Skøde af 6., læst 19. August 1902 fra Knud Jensen Bak til Hans Peter Knud Jensen Bak paa Matr. 11a og 12a ..."

"Skøde af 16/1 1943 fra H. P. Bak til Knud Bak paa Matr. 11a 12a, 5l Røgen By og Sogn for 38.00 Kr.+ 32.500 Kr.

Ovenstående dokument viser salget først fra Knud Jensen Bak til Hans Peter Knud Jensen Bak - og derefter fra Peter Knud Bak til Knud Bak.

Karolinelund - Kristine Maries konfirmation 30. september 1917.
Fra venstre mod højre: Karoline Mortensen, Asta, ?, Olga Mette, Nielsine Marie Bak, Kristine Marie (konfirmanden), Hans Peter Knud Bak, Knud, Jens, moster?, moster?, ?

Hans Peter Knud Bak og Nielsine Marie Baks 5 børn - fra venstre: Olga Mette (f. 1907), Kristine Marie (f. 1903), Knud (f. 1905), Jens (f. 1908), Asta (f.1906)

Søren Peder Bak, f. 11-4 1849 - d. 1-1 1897 i Røgen
Ane Mette Christensen, f. 13-5 1859 - d. 22-9 1901

Søren Peder Bak var søn af Jens Jensen Bak og Ane Marie Christoffersdatter. Søren Peder Bak var husmand, først i Skannerup og siden på Røgen Mark.

Han blev gift med Ane Mette Christensen, f. 13-5 1859 i Dallerup.

De fik 7 børn:
Jens Jensen Bak, f. 6-8 1883 i Skannerup
Ane Marie Bak, f. 19-7 1885 i Skannerup
Kristen Bak, f. 19-7 1885 i Skannerup
(tvillinger)
Mette Marie Bak, f. 17-2 1887 i Skannerup
Karoline Bak, f. 15-5 1889 i Røgen
Jens Peter Bak, f. 9-12 1893 i Røgen
Sigurd Bak, f. 14-4 1896 i Røgen

Søren Peder Bak døde som 47-årig i 1897 og Ane Mette som 42 i 1901.

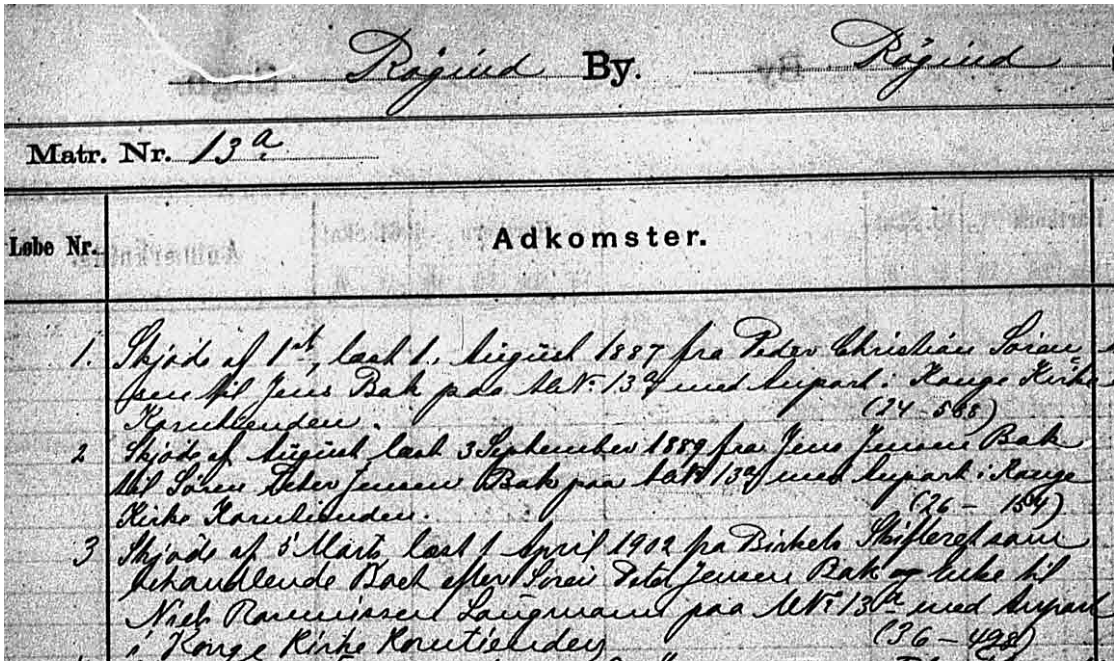
Røgind By. Røgind

Matr. Nr. 13a

Løbe Nr.	Adkomster.
1.	Skjøde af 1st, læst 1. August 1887 fra Peder Christian Sørensen til Jens Bak paa Matr. 13a med Anpart i Konge Kirke Korntienden. (24-588)
2	Skjøde af August læst 3 September 1889 fra Jens Jensen Bak til Søren Peder Jensen Bak paa Matr. 13a med Anpart i Konge Kirke Korntienden. (26-154)
3	Skjøde af 5 Marts læst 1 April 1902 fra Birkets Skifteret som behandlende Boet efter Søren Peder Jensen Bak og Enke til Niels Rasmussen Laugmann paa Matr. 13a med Anpart i Konge Kirke Korntienden. (36-498)

Frijsenborg-Faurskov Birkedommer, Birkedommer, Realregister.
1. Skjøde af 1st, læst d. August 1887 fra Peter Christian Sørensen til Jens Bak paa Matr. 13a med Anpart i Konge Kirke Korntiende.
2. Skjøde af August læst d. August 1889 fra Jens Jensen Bak til Søren Peder Jensen Bak paa Matr. 13a med Anpart i Konge Kirke Korntiende.
3. Skjøde af 5. Marts, læst 1. April 1902 fra Birkets Skift som behandlede Boet efter Søren Peder Jensen Baks Enke til Niels Rasmu? Laugman? paa Matr. 13a med Anpart i Konge Kirke Korntiende.

På ovenstående dokument kan man læse at Jens Jensen Bak købte Matrikel 13a i 1887 og derefter solgte den videre til Søren Peder Jensen Bak i 1889. Efter Søren Peder Bak og senere hans kone var døde behandlede Skifteretten Boet i 1902.

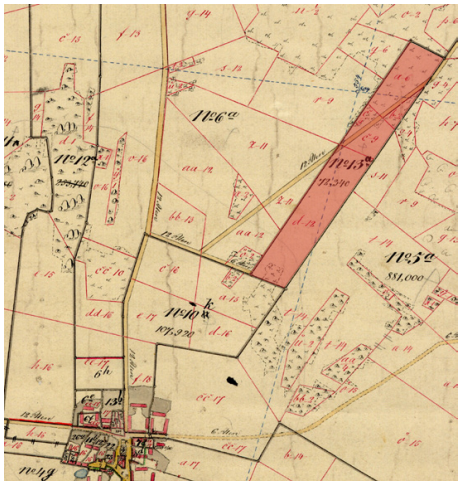

Kort fra 1891. Her ses Matrikel 13a foroven til højre - fremhævet med rødt.

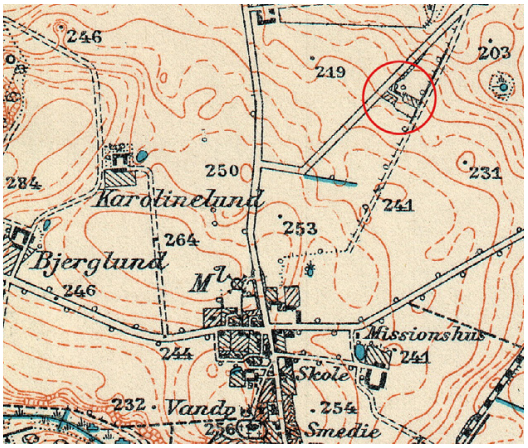

Kort fra 1909. Med rød cirkel er den ejendom markeret, som Søren Peder Bak ejede - idag Sporupslundsvej 20.

Fredag Aften den 15. November 1901.

Bekendtgørelser.

Løsøreauktion i Røgen.

Fredagen den 22. d. M., Efterm. Kl. 1, bliver ved offentlig Auktion, som afholdes paa den Dødsboet efter Søren Peter Jensen Baks Enke hidtil tilhørende Ejendom i Røgen, bortsolgt det Boet tilhørende Indbo, hvoraf fremhæves: 1 Chatol, 1 Stueur, Borde, Stole, 1 Sengested, Sengeklæder, Køkkentøj og Porcellæn samt en Del Gangklæder m. m.

Frijsenborg-Faurskov Birks Kontor,
Hammel, d. 13. Novbr. 1901.

G. Krarup.

Hammel Avis den 15. november 1901.
Bekendtgørelser - Løsøreauktion i Røgen.
Fredagen den 22. d. M., Efterm. kl. 1, bliver ved offentlig Auktion, som afholdes paa den Dødsboet efter Søren Peter Jensen Baks Enke hidtil tilhørende Ejendom i Røgen, bortsolgt det Boet tilhørende Indbo, hvoraf fremhæves: 1 Chatol, 1 Stueur, Borde, Stole, 1 Sengested, Sengeklæder, Køkkentøj og Porcellæn samt en del Gangklæder m.m. Frijsenborg-Faurskov Birks Kontor, Hammel, d. 13. Novbr. 1901 - G. Krarup.

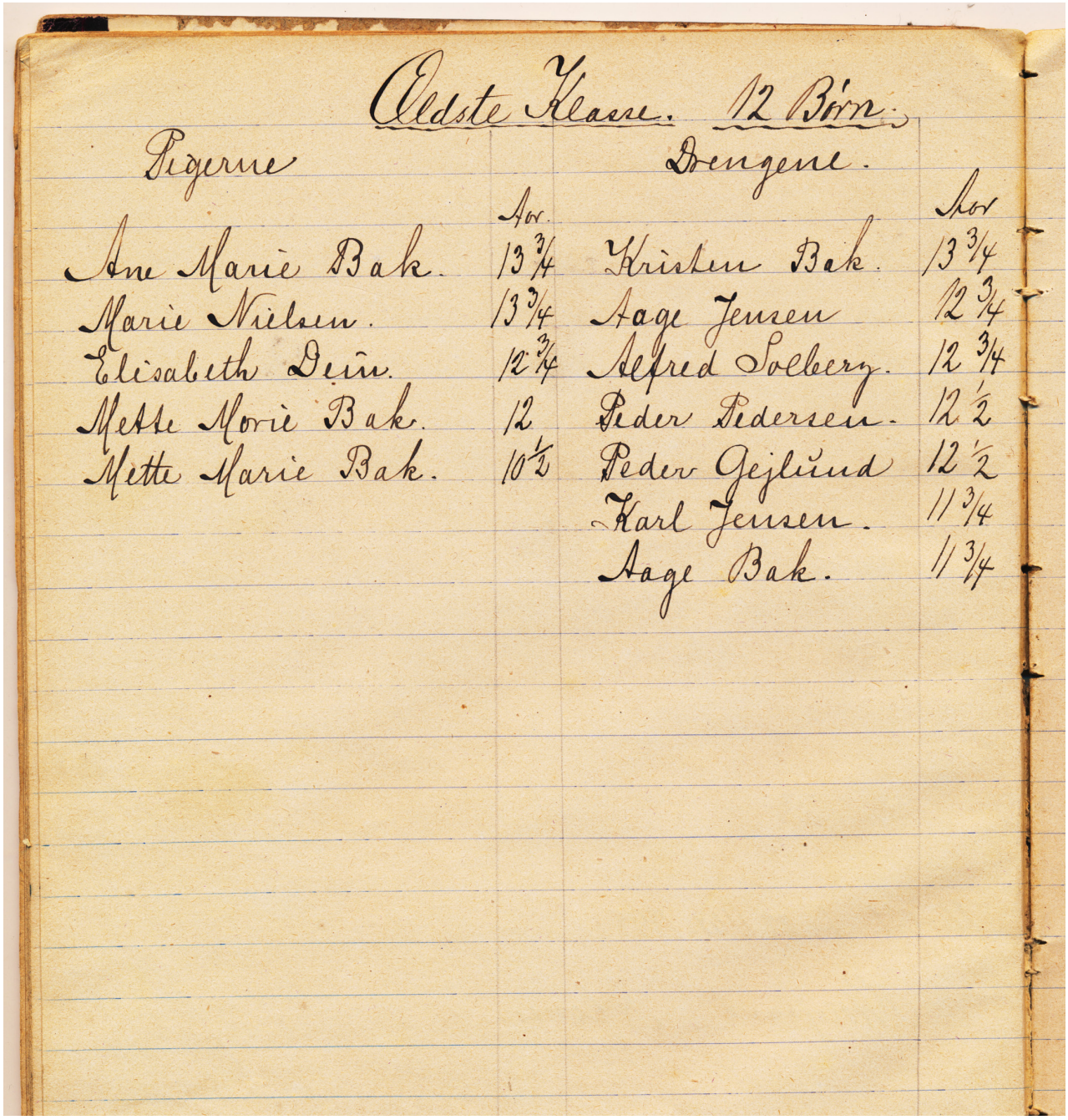

Ældste Klasse. 12 Børn.

Pigerne	Aar.	Drengene.	Aar
Ane Marie Bak.	13 3/4	Kristen Bak.	13 3/4
Marie Nielsen.	13 3/4	Aage Jensen	12 3/4
Elisabeth Dein.	12 3/4	Alfred Sølberg.	12 3/4
Mette Marie Bak.	12	Peder Pedersen.	12 1/2
Mette Marie Bak.	10 1/2	Peder Gejlund	12 1/2
		Karl Jensen.	11 3/4
		Aage Bak.	11 3/4

Protokol - Røgen Friskole - 1899.

Protokollen er et meget sigende eksempel på, hvor vigtig Bak-familien var i Røgen.
5 ud af 12 børn er fra Bak-familien.

Ane Marie Bak på 13 3/4 Aar er datter af Søren Peder Bak og Ane Mette Christensen
Mette Marie Bak på 12 Aar er datter af Søren Peder Bak og Ane Mette Christensen
Mette Marie Bak på 10 1/2 Aar er datter af Jens Jensen Bak og Ane Kirstine Pedersen
Kristen Bak på 13 3/4 Aar er søn af Søren Peder Bak og Ane Mette Christensen
Aage Bak på 11 3/4 Aar er søn af Knud Jensen Bak og Karoline Mortensen

Aftægtshusene på Silkeborgvej 188 og 190

Silkeborgvej 188
Huset blev bygget i begyndelsen af 1900-tallet på en udstykket grund fra Matr. 12, tilhørende "Karolinelund" Det blev bygget af Knud Jensen Bak som aftægtshus til ham og Karoline Mortensen. Efter Knud Jensens Baks død i 1905 flyttede Karoline ud på "Karolinelund", hvor hun boede til sin død i 1920. Huset blev iøvrigt solgt til Birtha Marie Bak og Anders Byriel Jensen

Silkeborgvej 190
Ligeledes udstykket grund fra Matr. 12, tilhørende "Karolinelund" Det blev bygget i 1942 som aftægtshus for Hans Peter Bak (f.1873) og Nielsine Marie Bak (f. 1878).
Foran huset står Hans Peter Bak tv., pigen i midten kan ikke idenificeres, th. står Nielsine - kaldet Sine.

Knud Bak, f. 2-4 1905 i Røgen - d. 2-3 1988

Knud Bak - søn af Hans Peter Knud Jensen Bak og Nielsine Marie Bak - var efter skolegang i Røgen elev på Klank Efterskole og Vestbirk Højskole.

Han var beskæftiget ved landbruget hos sin fader samt på Kolding egnen og på "Kammergården" i Røgen.

I 1935 købte han en ejendom på Farre Hede, Farre Hedevej 20, og drev den indtil han i 1942 overtog "Karolinelund" efter sin fader.

Knud Bak og hustru Astrid, født Christensen

Knud Bak blev gift med Astrid Christensen den 31. maj 1935 i Skorup kirke. Astrid Christensen blev født den 9. september 1903 i Storring Sogn. Astrid Christensen døde den 27-10 1964.

Knud og Astrid Bak fik 4 børn:

Hans Peter Bak, f. 5-7 1936 på Farre Mark
Herdis Bak, f. 29-4 1940 på Farre Mark - d. 15-7 1998, Åbyhøj
Bodil Bak, f. 29-4 1940 på Farre Mark - d. 2. maj 1940
(Herdis og Bodil var tvillinger - Bodil døde kort efter fødslen)
Signe Marie Bak, f. 24-1 1944 på "Karolinelund".

Hans Peter Bak, f. 5-7 1936 på Farre Mark

Hans Peter Bak som lille
- og som konfirmand, Hans Peter blev konfirmeret den 1. april 1951.

Hans Peter Bak blev gift med Kirsten Boesen, født i Mellerup den 1-8 1941. Hendes forældre var Alfred og Karen Boesen, gårdejere i Mellerup.

Hans Peter Bak overtog "Karolinelund efter sin fader i december 1966.

Han Peter Bak og Kirsten Boesen blev gift i 1967. De fik 2 sønner:

Knud Bak, f. 21-8 1968
Anders Bak, f. 17-1 1978

Hans Peter og Kirsten Bak foran "Karolinelund" - foto fra november 2017.

Luftfoto af "Karolinelund"

Hans Peter Bak - spredte erindringer

Hans Peter Bak husker 9. april 1940, selvom han kun var knap 4 år gammel:

"Far havde en gård ude på Farre Mark, den første gård på venstre hånd, det er der, jeg er født. (Farre Hedevej 20).
Om morgenen den 9. april stod jeg på en stol ved køkkenbordet og så op over Skjørring-skoven - der kom de, tyskerne, flyvende - lavt, og der var mange. Det kan jeg huske og jeg kan huske stemningen - folk mødtes sådan op af dagen og snakkede sammen. Men vi mærkede ikke meget (til besættelsen) i dagligdagen.
Noget jeg kan huske er Sporuplund - det var jo sådan lidt en nazi-rede - der kom de meget (tyskerne) og der havde de opstaldet en masse heste. Han hed de Neergaard. Sommetider, når de kom fra Århus, tyskerne, så drejede de den vej om. Med hestevogne og kanoner, hestevognene trak kanonvognene - alt materiellet - de havde jo hovedkvarter i Silkeborg.
Da tyskerne flyttede deres hovedkvarter i Århus til Silkeborg gjorde de holdt ved Sporuplund. Kortegen var så lang, at den gik fra Sporuplund til Røgen og videre ud af Silkeborgvej, helt hen til "Bjerrelund".
Så havde tyskerne en telefonledning fra Århus til Silkeborg. Den passerede nord om Røgen - de yderste huse var jo ikke bygget dengang (Røgenvej 11 og 13) og så krydsede den tværs over vejen op til vores gård ("Karolinelund") - der, hvor der er en lille bakke. Og så fortsatte den hen til Idas gård ("Bjerrelund"), hvor den krydsede over Silkeborgvej og fortsatte gennem den lille skov og ud mod Aage Gjern og videre mod Silkeborg.
Det var solide sager - masterne var ikke lavet af pindebrænde, de stod med tværbjælker på. Der var nok 24 tråde på den, det var ikke bare 2.
Det havde ikke ikke noget at gøre med det almindelige telefonsystem, det var en direkte tysk forbindelse fra Århus til Silkeborg.
Jeg har besøgt Bunker-museet i Silkeborg og der snakkede jeg med en omviser, der godt kendte til telefonlinien.
Der sprang et amunitionsskib i luften inde i Århus havn. Jeg stod ude på trappen - det var en sommerdag, døren stod åben - og så lige pludselig - BUMM- ja, vi kunne mere mærke end høre eksplosionen.

Luftwaffes luftfoto fra 1944 over Røgen. Desværre kan man ikke se den telefonlinie, som Hans Peter Bak fortæller om, men dels ved man ikke helt nøjagtigt, hvornår luftfotografierne er taget og dels er det ikke alle objekter, der er medtaget på kortene. Når man daterer kortene til 1944 er der tale om udgivelsesdatoen.

Tyskerne kørte forbi nede på Silkeborgvejen i benzin-biler - de kørte stærkt - og det var vi ikke vant til."

Hans Peter gik først i Forskolen og siden i Hovedskolen. Han begyndte i Forskolen i 1943.

"Under krigen var man bange for at tyskerne skulle tage skolerne, så lærerinden derinde, frk. Reetz, hun turde ikke bo der, hvis de nu skulle komme. Så kommunen lejede den ene ende af Søndergaards store, hvide hus til hende". (Søndergaard havde en tømrer/savværk-virksomhed på Silkeborgvej 184, hvor Anne-Grethe og Frode bor idag).

Luftfoto Røgen 1965 - fra Det kongelige Bibliotek. Bemærk i midten det hvide hus på Silkeborg, hvor Søndergaard havde sin tømrer/savværk-virksomhed, som Hans Peter Bak omtaler.

"Jeg gik i 3 år hos frk. Reetz i Forskolen og så bagefter hos lærer Hansen. Men vi lærte nu ikke så meget af nogen af dem, det synes jeg ikke.
Man gik i skole hver anden dag i Forskolen. Når man gik ind af døren midt i, så krydsede man over en lang gang og så kom man ind i skolestuen.
Vi sad adskilt - pigerne i den ene side og drengene i den anden. Der var en stor kakkelovn. Jeg hentede tit tørv ude i udhuset, bag das´erne. Kommunen leverede tørv til skolen, både til opvarmning i skolestuen og til lærerindens private lejlighed.
Det var Danmarks historie, bibelhistorie, salmevers, og så noget regning - men det var de nu ikke så gode til, nogen af dem - og så skrivning.
Lærer Hansen var gammel militærmand og han var skrap - vi skulle stå ret og nøjagtigt.
Vi tog sommetider Hammel-banen til Århus med lærer Hansen. Der besøgte vi Rådhuset, Zoologisk have, Stadion og Den gamle By."

"Så i 1955/56 var jeg på Ry Højskole. Dengang var det almindeligt at

man kom på Højskole. Det var underholdende og lærerigt, vi havde kulturelle fag, og dansk og regning. Forstanderen hed Therkelsen.
I 1960-61 var jeg på Slangerup Landbrugsskole i 5 måneder. Jeg ville gerne til Sjælland og jeg havde hørt om forstanderen i radioen. Og jeg syntes om ham, både politisk og erhvervsmæssigt. Han hed Erik Kristian Andersen og kom ude fra Djursland. Han var gift med en søster til Niels Højlund (Niels Højlund var i mange år forstander på Ry Højskole - omtalte søster hed Karis Marie Højlund). Jeg betalte selv for opholdet - med et lille tilskud. Det var rigtig godt - der lærte jeg at regne, måske har jeg glemt det igen. Vi lærte en masse teori om landbruget. Vi var mange jyder på skolen, flere end sjællændere. Vi var 19 på holdet - men det var en tid, hvor der var krise for højskolerne og mange lukkede."

Hjemme igen på "Karolinelund" fortsatte Hans Peter Bak arbejdet på gården hos forældrene.

"Jeg kan huske, at min fader, Marius Byriel og Anker Frydenlund hjalp hinanden med roerne. Marius Byriel havde en grønthøster der kappede toppen af og så havde de i fællesskab anskaffet en roeoptager - det var noget helt nyt dengang. Vi hjalp også hinanden med selvbinderen i høsten".

I december 1966 overtog Hans Peter Bak "Karolinelund" af sin fader, Knud Bak. Moderen Astrid var død i 1964. Knud Bak flyttede efter salget af "Karolinelund" til Røgen, hvor han købte huset på Silkeborgvej 173. *

"På "Karolinelund" havde vi omkring 30 køer og 15-20 søer plus fedegrise, og så agerbruget, det hørte jo med.
Mælken hentede Michael (Christiansen, Toustrupvej 2, hvor Frede bor idag) med hestevogn og kørte den til Skytsbjerg Mejeri - indtil tankvognen kom (i 1964). Man skulle være færdig med morgenens malkning, ellers kom den ikke med. Når Michael kørte tilbage fra mejeriet havde han mælk, fløde, smør og ost med, som han satte udenfor husene i Røgen, når folk havde udfyldt en "smørseddel"

* se appendix sidst i denne artikel

“Bakkegården” - Toustrupvej 12

Vi har nu fulgt Bak-familien fra Oustrupgårdene til gårdene i Røgen (“Kalkmøllergård”), “Bjerrelund” og “Karolinelund.”

I det efterfølgende vil fokus være rettet mod endnu en gård, som har været i Bak-familiens eje, nemlig “Bakkegården”, Toustrupvej 12 (hvor Gunna og Sørn bor idag).
Derfor dette spring tilbage i tiden:

Jens Jensen Bak og Ane Kirstine Pedersen flyttede, som tidligere omtalt, ud på Røgen Mark og byggede “Bjerrelund”.
Jens Jensen Bak havde allerede nogle år forinden, i 1887, solgt gården (“Kalkmøllergård”) i Røgen til sin svoger, Søren Nielsen Bak.

Søren Nielsen Bak (f. 15-6 1829) blev gift med Karen Marie Nielsen den 12-10 1862. Karen Marie Nielsen var født den 6-1 1836 i Oustrup.
De var forældre til Nielsine Sørensen Bak, født den 12-12 1869 i Røgen.

“Bakkegården”, Matrikel 4g, var i sin tid i Niels Sørensen Baks eje - han solgte den i 1874 til sønnen Søren Nielsen Bak.
Nielsine Sørensen Bak blev gift med Niels Kristensen Bak, søn af Jens Jensen Bak og dennes første kone, Mette Kristensen.

Niels Kristensen Bak købte gården (“Kalkmøllergård”) og “Bakkegården” af sin svigerfader Søren Nielsen Bak i 1899

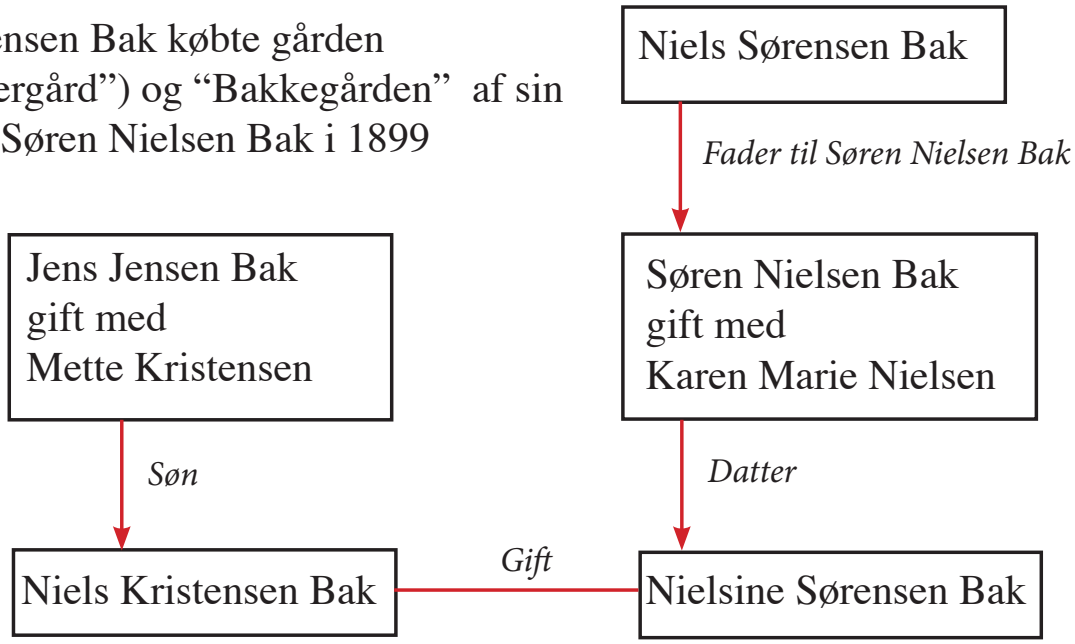

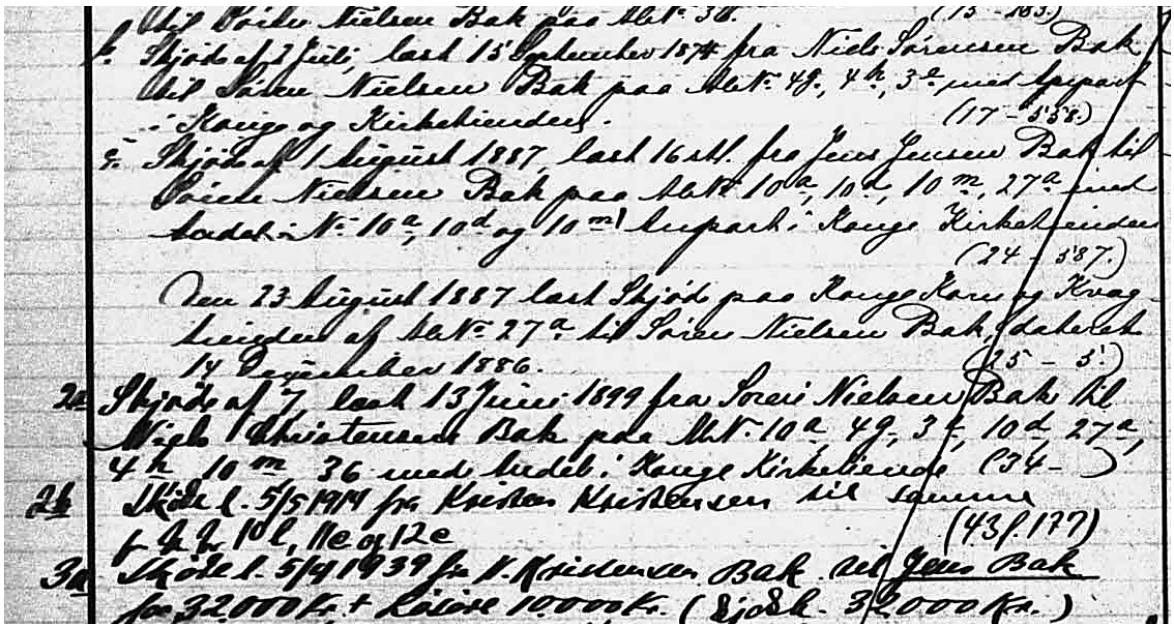

Frijsenborg-Faurskov Birkedommer, Realregister - forkortet

Matr. 10a, 4g, 3a, 10d, 27a, 4h, 10m, 3b

1.b Skøjde af 2. Juli, læst 11. December 1874 fra Niels Sørensen Bak til Søren Nielsen Bak Matr. 4g, 4h, 3e med Anpart i Konge og Kirketiende

1.c Skjøde af 1. August 1887, læst 16. Okt?, fra Jens Jensen Bak til Niels Nielsen Bak paa Matr. 10a,10d, 10m, 27a,

2.a Skjøde af 7. Læst 13 juni 1899 fra Søren Nielsen Bak til Niels Christensen Bak paa Matr. 10a, 4g, 3e, 10d, 27a, 4h, 10m, 3b med Anpart i Konge og Kirketiende

3.a Skjøde 5/9 1939 fra N. Kristensen Bak til Jens Bak for 32.000 Kr + Løsøre 10.000 Kr

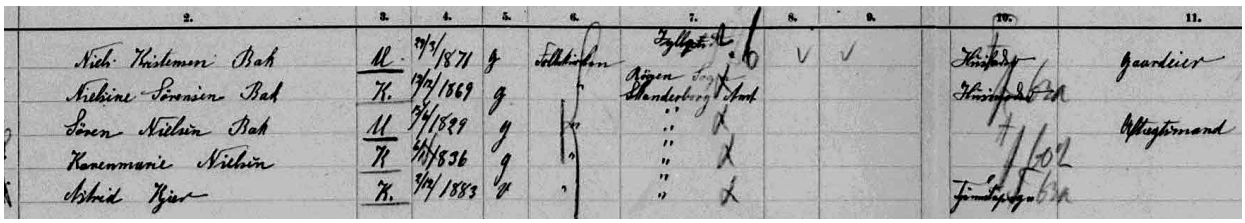

Fra Folketælling 1901 - Matr. 10a (“Kalkmøllergård”) *- Niels Kristensen Bak og hustru Nielsine Sørensen Bak bor stadigvæk på gården, selvom de også har købt “Bakkegården”, hvortil de senere flytter.*

Nielsines fader, Søren Nielsen Bak er opført som Aftægtsmand.

Niels Kristensen Bak - f. 29-3 1872 i Vithen - d. 2-6 1945 i Røgen.

Nielsine Sørensen Bak - f. 12-12 1869 Røgen - d. 17-9 1938 Røgen

Tilsyneladende ejer Niels Sørensen Bak både gården Matr. 10a ("Kalkmøllergård") og "Bakkegården", Matr. 4g, i en årrække.

Og tilsyneladende flytter de lidt frem og tilbage, for i Folketællingen 1906 bor han og Nielsine på "Bakkegården". Her bor Nielsines forældre Søren Nielsen Bak og Karen Marie Nielsen også - opført som henholdsvis "aftægtsmand" og "aftægtskone".

I Folketællingen 1911 bor de til gengæld allesammen på gården Matr. 10a. ("Kalkmøllergård").

Men Niels Sørensen Bak og Nielsine flyttede igen til "Bakkegården", hvor de boede livet ud. De fik ingen børn.

Niels Kristensen Bak i midten
- de 2 andres identitet er ukendt

Bakkegården
Stående:Niels Kristensen Bak og Nielsine
Siddende: En forskolelærerinde og Kristian Kammer fra Kammergården.
Ifølge Ida Schouborg havde Kristian Kammer en svaghed for forskolelærerinderne.

I Folketællingen 1916 kan man se, hvad de forskellige i sognet tjener og betaler i skat. Det vil sige, det er nu ikke alle, der står opført med nogle beløb.
Det virker til, at det er dem der tjener mest, der står opført. F.eks. er rubrikkerne tomme udfor Arbejdsmand Daniel Andersen og Handelslærling Anker Olesen - og mange, mange andre.
Rubrikkerne er udfyldt af Ligningsmyndighederne.

Den rigeste i Røgen var suverænt Købmand Frederik Olsen - hans årsindkomst for året 1916-17 var på 8000 kr. Hans formue var på 65000 kr. og han betalte 310 kr. i skat til staten og 480 kr. til kommunen.

Herefter følger de store gårdejere - incl. pastor Wistoft:

	Årsindkomst	Formue	Statsskat	Kommuneskat
Jens Kammer (Kammergården)	3500	39734	110,53	205,15
Mathias Mathiasen (Skytskærlund)	5000	35000	215,80	283,80
Mads Hansen (Oustrupgården)	5000	30000	131,10	281,65
Jens Faarup (Røgen Vestergård)	3000	29000	76,50	173,72
Pastor Wistoft (Præstegården)	4702	28000	119,68	301,43
Niels Kristensen Bak (Bakkegården)	**2500**	**28000**	**55,60**	**146,42**

Men hvad tjente andre end gårdejerne? Her er et lille udvalg:

Julius Dam (Smedemester)	1000	4000	8,60	43,00
Gunner V. Elkjær (lærer)	1231	1231	7,50	60,85
Karl Ahlgren (Skrædder)	767	2000	3,40	37,98

Niels Kristensen Bak på trappen foran "Bakkegården"

Niels Kristensen Bak foran indgangen til stalden, "Bakkegården"

Niels Kristensen Bak og Nielsine slapper af ved havedøren på "Bakkegården".

Jens Bak f. 5-9 1908 - d. 9-12 1997
Ida Schouborg f. 7-2 1916 - d. 28-8 2014

Jens Bak var søn af Hans Peter Knud Bak og Nielsine Bak - og altså broder til Knud Bak.
Jens Bak havde først en statsejendon i Søby Sogn i to et halvt år inden han den 5-9 1939 købte "Bakkegården" af Niels Kristensen Bak.

Statshusmandsbrug var mindre ejendomme, som blev oprettet med forskellige former for statslig støtte. Lovgivningen herom skete over flere omgange, begyndende i 1899. Disse brug var kendetegnede ved, at de i vid udstrækning blev oprettet på enten tidligere præstegårdsjord, domænejord (jord tilhørende staten) eller jord, som staten forhandlede sig til. Oprettelsen af statshusmandsbrug nåede et højdepunkt i 1920-erne og aftog stærkt i 1940-erne, men formelt eksisterede ordningen helt frem til 1971.

Jens Bak betalte 32.000 kr plus løsøre 10.000 kr. for "Bakkegården"- som det fremgår af dokumentet fra Frijsenborg - Favrskov Birkedommer, Realregister.

Niels Kristensen Bak og Nielsine blev boende på gården livet ud. Nielsine døde i 1938 og Niels i 1945.

Jens Bak blev gift med Ida Schouborg den 24-11 1936 i Dallerup Kirke.
Ida Schouborg var datter af gårdmand Oluf Schouborg og Karen Jensen.

Jens Bak og sønnen Niels foran grisestalden - "de har lige fået malet korn hos købmanden" fortalte Ida Bak om dette billede. Bagest i bygningen var der et karlekammer.

Jens Bak og Ida Schouborg fik 2 børn:

Grethe Bak, f. 19-8 1939
Niels Bak, f. 20-6 1942

Fra venstre mod højre: En ung pige som Kathinka Levinsen tog til sig. Kathinka Levinsen havde brødudsalget på Silkeborgvej 177 - Signe, ung pige i huset hos fam. Bak - Niels Kristensen Bak, Ida Bak, i barnevognen Niels og yderst til højre Grethe.

Luftfoto af "Bakkegården" - dengang 4-længet og med indkørsel gennem staldbygningen mod øst. Bemærk også hønsehuset, hvor "Hytten" idag ligger, og Købmandsgården.

Familiefoto i haven.
Bageste række, fra venstre mod højre: Aage (Olga Mette Bak´s mand), Ida Bak, Asta Bak (Jens´søster), Holger Jørgensen, Knud Bak, Gerda Jørgensen, Astrid Bak (gift m. Knud), Olga Bak. I midten, fra venstre mod højre: Anne (Jens´og Knuds moster fra Silkeborg), Hans Peter Bak, Nielsine (Sine) Bak. Forreste række, fra venstre mod højre: Hans Peter Bak, Herdis Bak (søster til H. P. Bak), ?, Inger (fra Kalundborg), Niels Bak (Jens og Idas søn), Sine Marie Bak (søster til H. P. Bak), Else (søster til Gerda fra Lyngby)

Fra venstre mod højre: Niels Kristensen Bak, Niels og Grethe Bak (Jens og Idas børn), Else (fra Lyngby)

Familiehygge i dagligstuen på "Bakkegården"
Fra venstre mod højre: Jens Bak, Niels, Grethe og Ida

Jens og Ida Bak solgte "Bakkegården" til Sørn Sloth Christensen og Gunna Drachmann i december 1986.

* Appendix

Silkeborgvej 173, forreste hus til højre købte Knud Bak i 1965-66 og boede her indtil han kom på plejehjem.

Hans Peter Bak:
"Det var det gamle bageri-udsalg, som Levins i sin tid havde. Min fader købte huset for omkring 60.000 kr. af Anders Nielsen, der havde Sygekassen i Røgen i det hus, indtil den funktion flyttede til Hammel."

Genpart.

Bøde nr. A. 118/57-58.
B.
C.
D.

ANKLAGESKRIFT

Niels Gjern

født den 30.-10.-1917 i Røgen sogn

boende Klintrup pr. Sporup

sættes herved under tiltale til straf for overtrædelse af beværterlovens § 35 stk. 4, derved at han den 4. oktober 1957 under ophold i købmand G. Eriksens forretning har købt drikkevarer til fortæring på stedet.

Politimesteren i Hasle m. fl. herreder m. v., den 11. december 1957.
-4 JAN. 1958

ERLING IPSEN

BØDEFORELÆG

Såfremt De vedkender Dem den i anklageskriftet nævnte forseelse og straks ved forkyndelsen eller senest en uge derefter, erklærer Dem villig til at erlægge en stats- kassen tilfaldende bøde, stor kr. 10.00 + kr., kan sagen afgøres uden retslig forfølgning. I modsat fald vil sagen blive henvist til retten.

Bøden må betales senest 10 dage efter vedtagelsen.

Politimesteren i Hasle m. fl. herreder m. v.

Aarhus, Østergade 9 2, den

Betalt d. 9/1 58
Niels Rasmussen

JYDSK PAPIRVARE, AARHUS
FORMULAR JYPA NR. 5339

MED LOV SKAL LAND BYGGES

Bent Hosbonds erindringer 1943

Under lokalarkivets åbningsdag i foråret 2017 fik vi besøg af Bent Hosbond fra Silkeborg. Han fortalte at han og hans familie havde boet i Farre en kort periode under 2. verdenskrig. På opfordring har Bent Hosbond skrevet et par erindringer om familiens liv og virke, og faderens arbejde på Farre savværk. Vi fik endvidere kopi af Chr. Hosbonds interessantskabskontrakt med Farre savværk. Selve savværket eksisterer ikke længere. Omtalte matrikel 28 f er nuværende Damagervej 164.

Her følger sønnen Bent Hosbonds oplevelser, som bosat i Farre et års tid, mens faderen, som egentlig hed Kristen Hosbond, arbejdede på savværket først som ansat og senere som medejer, da ejeren manglede driftskapital, som Kristen Hosbond stillede til rådighed.

Bent Hosbond fortæller:

Vi (familien) kom til at bo i Farre et års tid på følgende baggrund:

Min far gravede tørv i en mose ved Onsild ved Hobro. Det var på det tidspunkt et hårdt fysisk arbejde, som tog hårdt på ryggen. Det førte til, at han så sig om efter et andet job. I avisen "Jyllandsposten" så han, at Virklund Savværk ved Silkeborg søgte en savskærer. Det har han åbenbart ment ville være noget for ham. Resolut tog han dagen efter på cykeltur sydover. Bemærk her, at alle cyklede jo, når man skulle nogen steder hen. Det var i krigens tid (1943). Da han nåede frem til Virklund og her mødte savværksejeren, fik han den besked, at han havde antaget en mand. Men hans bror i Farre – vidste han – kunne helt sikkert bruge ham.

Om det var efter en overnatning eller med det samme, ved jeg ikke, men broderen havde fornemmet rigtigt. Min far blev savskærer på Farre Savværk. Og så skulle han jo hjem igen og have styr på en familieflytning.
Far og mor, 2 børn på 10 og 5 år plus møblement kom med en lastbil til Farre. Den var forsynet med "træfyr" bag førerhuset. – En bolig blev arrangeret. Den flotte Damgård midt i byen stod tom, og den blev vores sted den første tid. Den gang var der vand i dammen, som havde givet gården navn – og det lykkedes da også en gang at falde i den fra en gren ovenover. Nu har jeg aldrig været glad for vand, men selv om der vel kun var en meter til bunden, fik jeg en gevaldig dukkert med hovedet nedad.

Gårdens længer stod tomme, men der var redskaber af enhver art til brug, når der skulle graves og rives i haven. Et pæretræ ved husets gavl klatrede jeg meget i- og der var jordbær i haven, da sæsonen indtraf.

Skæbnen ville imidlertid, at de 50 kr. om måneden, som huslejen lød på (det var en ugeløn på savværket), føltes vel rigeligt. Min far var god til at passe på sine penge – og de 5000 kr. han fik for sit sidste hussalg var intakte – og det var mange penge den gang. Og så fik han øje på et såkaldt "fattighus" længere nede i byen. Der var pt ingen fattige i huset – og der kunne vi bo for 30 kr. om måneden.

Den mulighed greb han – og jeg kom tættere på Farre Byskole og lærer Graf, som for øvrigt var en dygtig og afholdt lærer. At min far så fik lidt længere ud på Farre savværk, tog han i stiv arm.

Og så skulle fattighuset jo gås efter i sømmene. Og dets omgivelser! Jeg husker, at da vi første gang stak spaden i jorden i skrænten bag ved huset, stødte vi på noget hårdt! Tænk det var en bil. En gammel svend fra tyverne, der var blevet gravet ned. Vi fik aldrig dens historie – og dækkede den til igen.

Jeg husker ingen skam ved at bo i huset – eller mobning i skole (men det var nok ikke opfundet den gang).

Min far var jo nu beskæftiget på Christensens savværk – Farre Savværk. Han fandt sig tilpas med arbejdet – og selvfølgelig kunne han klare betjeningen af savene der. Der var dog ikke de store opgaver på grund af restriktioner med træ-leverancer. Men gang det var der i opsavning af træ til gasgeneratorerne, der holdt bilkørslen i gang. Bag på de biler, der ikke stod opklodsede rundt i laderne på gårdene, stod en slags kakkelovn, som skulle forsynes med træstykker til gassen, som bilen kørte på.

Det var et krav at der skulle leveres generator-brænde til de vognmænd, der kørte for tyskerne.

For at sælge brænde i "fri" handel måtte man købe et træ på det "sorte" marked. Et sådant træ fiksede de blandt andet nede i skoven i nærheden af Røgen. Det blev fældet – og skulle så køres hjem til savværket.

På den stejle vej op fra skoven var det lange træ skyld i, at bilen vippede op med bagenden, så forhjulene røg til vejrs! Ja jeg så det selv (og hver gang jeg siden har passeret stedet mindes jeg hændelsen).

Det siger sig selv, at med de manglende opgaver til savene, kunne økonomien ikke hænge sammen for Christensen. Det har jo så været årsagen til ideen om det medejerskab, som min far kom med i.

For ikke direkte at sætte sine egne penge ”på spil”, havde man konstrueret det sådan, at et banklån med samme sikkerhed i samme ”formue” blev valgt.

Hosbond er forpligtet til at fraflytte Lejligheden, hvis Kontrakten ophører 1' April 1944, eller forinden, samtidig med Ophøret af Kontrakten, jævnfør dog foranstaaende Bestemmelse om Salg.

9.

Skulde Kontrakten blive misligholdt af enhver af os for Eksempel derved, at vi ikke begge anvender hele vor fulde Arbejdskraft paa Savværket, er enhver af os berettiget til at ophæve Kontrakten straks og forlange Opgørelse, og der kan ogsaa kræves Erstatning, hvis der er tilføjet den udtrædende Skade, som den anden Part er ansvarlig for. Det betragtes ogsaa som væsentlig Misligholdelse, hvis der ikke føres Regnskab med Hensyn til Driften som anført saa korrekt som muligt, og ogsaa dette berettiget Vedkommende til at hæve Kontrakten.

10.

Skulde enhver af os blive forhindret i at udføre det daglige Arbejde paa Grund af Sygdom eller Ulykkestilfælde, stilles der en anden Mand i Stedet for ham, og denne Ugeløn, der udbetales til den paagældende, fradrages det ugentlige Beløb, der tilkommer den syge eller tilskadekomne. Der regnes dog ikke med mindre Forfald en 3 sammenhængende Arbejdsdage.

11.

Omkostningerne ved denne Kontrakts Oprettelse og Stempling betales af os i Forening med Halvdelen til hver.

H a m m e l, den 5' August 1943.

M Christensen. Kr. Hosbond

Til Vitterlighed om Underskrifternes Ægthed, Dateringens Rigtighed og om Underskrivernes Fuldmyndighed:

Adhluksen, Oksagfører, Hammel

Arbejdskraft paa Savværket, idet jeg M. Christensen stiller samtlige Maskiner etc., der hører til Savværket og er nødvendige, til Raadighed til Driften paa Savværket. Det bemærkes, at jeg Christensen foretager Indkøbene af Raamateriale til Savværket og afslutter ligeledes i al Almindelighed de forskellige Handler om Salg af de forarbejdede Produkter, medens jeg Chr. Hosbond forestaar det daglige Arbejde i Savværket sammen med M. Christensen. Vi antager eventuel Medarbejder i Fællesskab.

3.

Samtidig med Kontraktens Begyndelse sker der en Opstilling af det eventuelle Varelager, der overgaar til Fællesskabet, og jeg M. Christensen godskrives for de Varer, jeg paa denne Maade lader indgaa i Kompagniskabet. De Varer, der forefindes færdige nu ved Kontraktens Paabegyndelse er undtaget fra Kontrakten og realiseres af mig Christensen for egen Regning.

4.

Som Driftskapital stiller Chr. Hosbond et Beløb af 5.000 Kr. til Raadighed, hvilket Beløb er fremskaffet ved, at han har laant dette Beløb i Hammel Bank mod Depot af Værdipapirer, og Beløbet er som anført en fælles Kasse-Kredit i Hammel Bank, og saaledes at enhver af os er berettiget til at trække paa denne Kasse-Kredit, men kun til Formaal, der vedrører Interessentskabet.

5.

Den daglige Regnskabsførelse forestaas af mig Christensen, idet jeg saa omhyggeligt som muligt fører Regnskabet og navnlig sørger for, at samtlige Indtægter og Udgifter med tilhørende Bilag bliver indført i Regnskabet, og enhver af os er berettiget at kontrollere Regnskabet og efterse samme. Der afholdes Konference mellem os mindst een Gang om Ugen angaaende Regnskabet og Driften. Enhver af os er berettiget til at hæve 80 Kr. for hver fulde Arbejdsuge som Ugeløn, og hvad der eventuelt maatte blive tilovers af Fortjenesten herudover, deles mellem og med 1/3 til mig Chr. Hosbond og 2/3 til mig M. Christensen. Der kan af os i Fællesskab efter fælles Aftale foretages a/conto Hævninger paa Fortjenesten udover fornævnte Beløb hver 3' Uge.

6.

Jeg Christensen sørger for, at Værket og Maskiner og

hvad dertil høer er i lige saa god Stand som nu under Driften, og eventuelle Maskindele, der nødvendigvis skal udskiftes, udskiftes ved Bekostning af Driften. Naar Kontrakten ophører, skal Maskiner og Savværket være i lige saa god Stand som ved Kontraktens Begyndelse, idet vi overtager en Skøn nu ved Kontrantens Begyndelse. Skulde det vise sig, at der er fremkommet Slid paa Maskiner og andet, der hører til Driften ~~paa~~ af nogen Betydning, bliver saadant Slid opgjort ved Kontraktens Ophør, eventuelt ved Afgørelse af 2 kyndige Mænd, hvoraf hver vælger een, og det Beløb, disse 2 Mænd maatte komme til, tilkommer mig M. Christensen og bliver at fradrgge den endelige Opgørelse.

7.

Ved Kontraktens Ophør bringes Kasse-Kreditten ud af Verden igennem Interessentskabets Midler, og hvis disse ikke skulde strække til, inddækkes Resten af Kasse-Kreditten derved, at jeg Christensen tilskyder Halvdelen og jeg Chr. Hosbond Halvdelen. Det bemærkes, at de Driftsudgifter, der regnes med og hører under Kontrakten, først og fremmest er, hvad der medgaar til Indkøb af Materialer, hvad der medgaar til Dækning af Arbejdsløn, til Kørsel, og til Indkøb af forskellige Materialer, som Olie m.m., til Køb af Elektricitet til Drivkraft, til Afholdelse af samtlige Afgifter vedrørende Savværket, derunder ogsaa alle af hele Ejendommen gaaende Skatter, Renter af Prioritet til Kreditforeningen etc., og for Fuldstændigheds Skyld bemærkes, at 1' August er Skæringsdag for saadanne Afgifter som Skatter, og Prioritetsrenter og Forsikringer.

8.

Jeg M. Christensen har Ret til at sælge Savværket med tilhørende Ejendom naar som helst, og hvis dette sker, ophører Kontrakten mellem os samtidig med, at Overtagelsen sker til Køberen, og der sker da samtidig Opgørelse mellem os med Hensyn til, hvad enhver af os har tilgode og skal tilsvare efter Kontrakten, derunder ogsaa med Hensyn til Kassekreditten som foran anført.

Det bemærkes, at selvom der finder Salg Sted, er jeg Hosbond berettiget til at forblige boende vederlagsfrit i den mig overladte Lejlighed indtil 1' April 1944, og det bemærkes, at jeg

INTERESSENTSKABSKONTRAKT.

Imellem underskrevne Savværksejer CHRISTIAN HOSBOND, og Savværksejer MARINUS CHRISTENSEN, Farre Savværk, indgaas herved følgende Kontrakt:

1.

Jeg M. Christensen ejer Farre Savværk, hvilken Ejendom er skyldsat under Matr. Nr. 28f Farre og beboes af mig. Der er indrettet Savværk i Ejendommen med 3 Rundsave og elektrisk Installation med 2 Motorer og 1 Slibemaskine samt forskellige andre mindre Værktøjsdele, samt Remme og Transmittioner. For Fuldstændigheds Skyld bemærkes, at den i Ejendommen værende Dampkedel er solgt af mig M. Christensen, og at denne fjernes af mig, uden at dette vedrører Kompagniskabet, og jeg indretter i Stedet for en Lejlighed paa 2 Værelser med Køkken etc. i dette og tilstødende Rum, hvilken Lejlighed skal være færdig til Beboelse til 1' November d.A. og være forsynet med elektrisk Installation og Kakkelovne, og skal saa fra dette Øjeblik tjene som Beboelse for Chr. Hosbond saalænge Kontrakten vedvarer.

2.

Kompagniskabet tager sin Begyndelse straks og vedvarer indtil 1' April 1944, til hvilken Tid det ophører uden nogen Opsigelse fra nogen af Siderne, saaledes at der altsaa skal træffes ny Aftale mellem Parterne, hvis Kontrakten skal forlænges. Hver af os er forpligtet til at anvende vor fulde

OVERRETSSAGFØRER

AD. L. ERIKSEN

(BORCHERSEN & THRANUMS EFTFLG.)

AUKTIONSLEDER

TELEFONER: 30 og 49

HAMMEL, d. 27/10 1943.

Hr. Savværksejer CHR. HOSBOND,

Farre pr. Sporup.

I Henhold til Aftale fremsender jeg hermed Interessentskabskomtrakten.

Ærbødigst

+ Bilag.

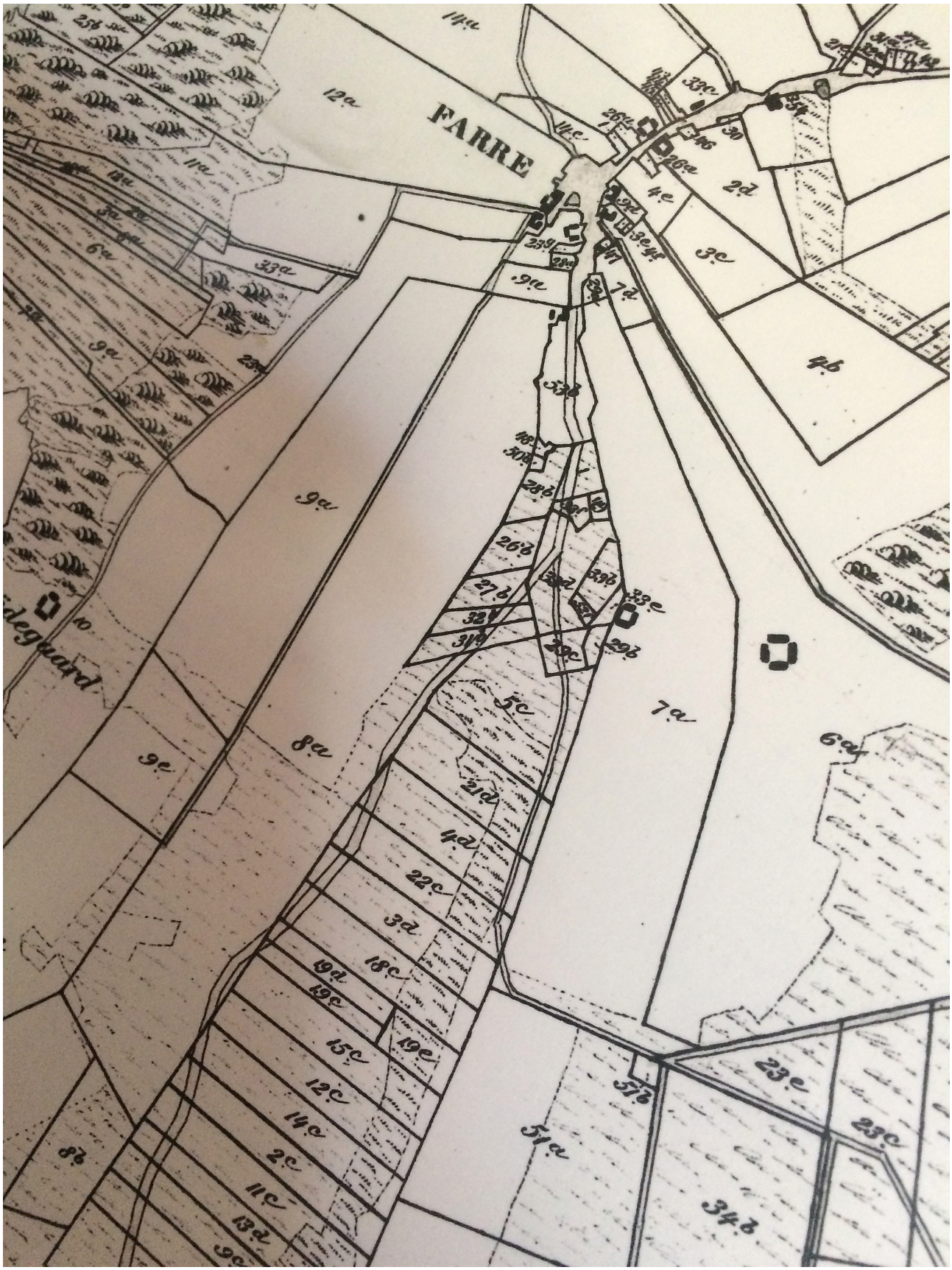
FARRE
14a
12a
11a
33a
9a
8a
9e
8b
7a
6a
5c
4d
22c
3d
18c
19d
19c
19e
15c
12c
14c
2c
11c
13d
51a
51b
23e
23c
34b
4b
3c
2d
4e
7d
33c
33e
29b
29c
26b
27b
28b
33a
6a
9a

Og så var den tidligere ansatte pludselig medejer! Med hvad deraf fulgte. Jeg husker for eksempel en julekomsammen i villaen, som Christensen og familie boede i, nu var tilgængelig for os. Og deres børn – Vivi og Erik - kendte vi jo godt i forvejen, men nu følte jeg nok lidt bedre status i hverdagen.

På savværket befandt sig underligt nok en stor dampmaskine, af samme slags som på mejeriet nede i byen. Min fars interesse for teknik gjorde så også, at han en dag fyrede op i kedlen, og fik gang i hele mekanikken, så den buldrede derud af. Mon det ellers ikke havde krævet den store eksamen at få lov til det? Nå nu havde han prøvet det – og så rørte han den ikke mere.

Dagen for kontraktens ophør nærmede sig - og jeg ved ikke hvordan Christensen slap afsted, men han fik dog penge med, og vi fulgtes ad til Randers, hvor de købte et byggemarked i Vorup og flyttede ind i et hus på Bastrups alle. Min far købte en blomsterbutik, som han senere lavede til en kolonialhandel, som var familiens levebrød til hans pensionsalder. Den gang lå der en købmandsbutik på hvert hjørne. Jeg har stadig hans korrespondance med myndighederne for at få lov til at modtage rationeringsmærker fra kundekredsen.

Vi børn fortsatte med at komme sammen, og jeg husker mange spændende besøg på Bastrups Alle. En var beliggende på Vorup siden som den sidste vej mod Århus.

Christensen - familien emigrerede senere til New Zealand.

(og vi så dem aldrig igen)

Sådan kom AVISPAKKEN fra Silkeborg til Hammel i 1943. Husket og oplevet af Bent Hosbond, Hostrupsgade, Silkeborg

Når dagens eksemplar af Silkeborg Avis med "hovedet" Hammel Avis blev spyttet ud af rotationspressen og var klar til transport, stod man midt i et problem. Der var ingen bil til rådighed. Kun en cykeltur havde man til at klare opgaven. Så måtte man bede evt. en sætterlærling gøre sig klar. Der var aftalt et mødested ved et mejeri vest for Røgen. Her ville en anden cyklist holde klar til at fragte avispakken videre.

Jeg kendte den anden cyklist meget godt. Det var nemlig min kammerat Kaj i "store klasse" på Farre Byskole. Vi var 3 drenge i klassen, hvoraf jeg var den yngste. Så Kaj havde de kræfter i benene, der skulle til for at klare anden del af opgaven. Han satte kurs mod mødestedet og overtog pakken ("sætterlærlingen" kunne så returnere til sit arbejde på avisen i Silkeborg).

Så var det Kajs tur – nu med kurs til Hammel.

Vi snakkede aldrig om hvor lang tid turen tog – eller hvad han fik for sin indsats, men når jeg i dag tænker tilbage på "ideen" kan jeg ikke slippe tanken om, at jævne danskere løste de opgaver der forekom i de vanskelige år.

Det kan ikke siges, at den var ret stor den pakke. Nu aner jeg ikke noget om oplagsstørrelsen for Hammel Avis, men hvert eksemplar var jo heller ikke på mere end 6 sider, så pakken kunne sagtens være på bagagebæreren

Tryk og layout SILKEBORG Jobkompagniet